

norden

Nordisk Ministerråd

Det nye Norden: Fornyelse og samarbeid i Nord-Europa

Norges program for formannskapet
i Nordisk Ministerråd 2006

Det nye Norden: Fornyelse og samarbeid i Nord-Europa
Norges program for formannskapet i Nordisk Ministerråd 2006

ANP 2005:772

© Nordisk Ministerråd, København 2005

ISBN 92-893-1230-0

Trykk: Clausen Offset, Odense 2005

Omslag og innholdslayout: Kjell Olsson

Foto: Johannes Jansson

Opplag: 4000

Trykt på miljøvennlig papir som oppfyller kravene i den nordiske miljøsvanemerkeordning

Publikasjonen kan bestilles på www.norden.org/order

Flere publikasjoner på www.norden.org/publikationer

Printed in Denmark

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18

DK-1255 København K

Telefon (+45) 3396 0200

Fax (+45) 3396 0202

Nordisk Råd

Store Strandstræde 18

DK-1255 København K

Telefon (+45) 3396 0400

Fax (+45) 3311 1870

www.norden.org

Det nordiske samarbeidet

Det nordiske samarbeidet er et av de eldste og mest omfattende regionale samarbeider i verden. Det omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøyene, Grønland og Åland. Samarbeidet styrker samhørigheten mellom de nordiske land med respekt for de nasjonale forskjeller og likheter. Det øker mulighetene for å hevde Nordens interesser i omverdenen og fremme det gode naboskap.

Samarbeidet ble formalisert i 1952 med Nordisk Råds opprettelse som forum for parlamentarikerne og regjeringene i de nordiske land. I 1962 underskrev de nordiske land Helsingforsavtalen, som siden har vært den grunnleggende rammen for det nordiske samarbeidet. I 1971 ble Nordisk Ministerråd opprettet som det formelle forum til å ivareta samarbeidet mellom de nordiske regjeringer og den politiske ledelsen i de selvstyrende områder, Færøyene, Grønland og Åland.

Innhold

1. Hovedprioriteringer og sammendrag 4

Europas nordområder 4

Den nordiske velferdsmodellen 5

Kunnskap, fornyelse og verdiskaping 6

Videreføring av tidligere formannskap 7

2. Samarbeid i Europas nordområder 9

3. Den nordiske velferdsmodellen 12

Universell utforming; et samfunn for alle 12

Sosial- og helsepolitikk 12

Familie- og likestillingspolitikk 15

Barne- og ungdomspolitik 16

Lovgivningssamarbeid 18

Økonomi og finanspolitikk 20

4. Kunnskap, fornyelse og verdiskaping 22

Utdanning og forskning 22

Kultursamarbeid 25

Nordisk språksamarbeid 27

Nærings-, energi- og regionalpolitisk samarbeid 28

Næringspolitisk samarbeid 28

Energipolitisk samarbeid 30

Regionalpolitisk samarbeid 31

Fiskeri, jordbruk, skogbruk og næringsmidler 33

Arbeidsmarked og arbeidsmiljø 35

Miljø 36

5. Annet samarbeid 39

Hovedprioriteringer

og sammendrag

Det nordiske samarbeidet stilles overfor krav om stadig fornyelse og effektivisering for å møte både interne og eksterne utfordringer. Rask endring av våre samfunn skaper utfordringer for målet om en bæredyktig utvikling og stiller nye krav til blant annet sosiale velferdsordninger og ivaretagelse av miljøet. Globaliseringens utfordringer stiller nye krav til kunnskapsbasert innovasjon og verdiskaping. Internasjonaliseringen utfordrer ivaretagelsen av den nordiske identitet og kulturelle samhørighet. Endringer i våre nære geografiske omgivelser skaper både nye utfordringer og muligheter for grenseoverskridende samarbeid til felles nytte innenfor det nye Europa.

Det er på mange måter et nytt Norden som skal møte slike utfordringer. Utfordringen for et tradisjonsrikt nordisk samarbeid blir å stadig fornye seg i lys av kontinuerlig endring. Samtidig er det viktig å sikre kontinuitet i arbeidet med høyt prioriterte oppgaver. Det norske formannskapet ønsker å bidra både til fornyelse og kontinuitet. Formannskapet vil dessuten søke en balanse mellom et utadrettet samarbeid med Nordens naboer og oppgaver som primært sikter til å styrke samarbeidet internt i Norden.

Programmet som helhet avspeiler noe av den store bredden i det nordiske samarbeidet. Innenfor dette brede samarbeidet har formannskapet valgt å legge særlig vekt på følgende hovedprioriteringer:

- Samarbeidet i Europas nordområder.
- Den nordiske velferdsmodellen.
- Kunnskap, fornyelse og verdiskaping.

I tillegg vil formannskapet særlig fremheve videreføringen av to oppgaver fra tidligere formannskap: arbeidet med å sikre åpne grenser i Norden og fortsatt fornyelse og effek-

tivering av det nordiske samarbeidet. Til grunn for programmet ligger den nordiske strategien for en bærekraftig utvikling.

Europas nordområder

Det norske formannskapet ønsker å prioritere samarbeidet i de nordlige områdene av Europa. Norden er en viktig drivkraft i det regionale samarbeidet med Nordvest-Russland, i Østersjøområdet, Barentsregionen, Arktis og Nord-Atlanteren. Utviklingen i disse områdene har stor betydning både for de nordiske land og for Europa generelt.

For Nordisk Ministerråd innledes i 2006 en ny fase i samarbeidet med henholdsvis de baltiske land og Nordvest-Russland, basert på nye retningslinjer. Samtidig som man ønsker å videreutvikle et regulært myndighetssamarbeid og politisk samarbeid med de baltiske landene, skal nye samarbeidsprogram for henholdsvis Nordvest-Russland og Arktis, startes opp i januar 2006.

Det norske formannskapet ser det som en hovedoppgave å legge grunnlaget for en god start og gjennomføring av de to programmene. Gjennom dette ønsker formannskapet å bidra til å styrke samarbeidet i de nordlige områdene. Det blir viktig å bidra til en god forankring av samarbeidsprogrammet for Nordvest-Russland gjennom en aktiv dialog med russiske myndigheter. St.Petersburg-området forventes å bli et tyngdepunkt i samarbeidet, men fra norsk side legger vi stor vekt på å utvikle et godt samarbeid med Murmansk-området. Overordnede mål for programmet er å styrke demokrati, rettsstaten og økonomisk vekst. Kunnskapsoppbygging og nettverkssamarbeid vil utgjøre en hovedkomponent i programmet.

Innenfor det arktiske samarbeidet vil formannskapet prioritere klimaspørsmål, miljøforurensning og bærekraftig

utvikling. I tillegg er det viktig å rette særlig oppmerksomhet mot urbefolkningers livsvilkår i det arktiske området. Det vil også bli lagt vekt på at det arktiske samarbeidet prioriterer tiltak av nytte for Vest-Norden.

Det norske formannskapet vil bidra til å utvikle videre de gode relasjonene mellom Nordisk Ministerråd og de øvrige rådene i regionen: Arktisk Råd, Barentsrådet og Østersjørådet. Gjennom en dialog med formannskapene i de øvrige rådene, vil vi fra norsk side fremme samarbeid og komplementaritet i arbeidet for felles mål. Det vil også bli lagt til rette for et utvidet praktisk prosjektsamarbeid der forholdene ligger til rette for det.

EUs naboskapsprogram og EUs Nordlige Dimensjon er sentrale for det regionale samarbeidet i Nordens nærområder. Formannskapet vil arbeide for et fortsatt godt samarbeid med EU om aktuelle programmer og søke å bidra aktivt til å videreutvikle Den nordlige dimensjon i 2006.

Det konkrete samarbeidet med våre naboer vil i stor grad bli nærmere utformet innenfor ministerrådets egne programmer og de ulike fagområder som omtales i formannskapsprogrammet.

Den nordiske velferdsmodellen

Grunnlaget for Nordens samarbeid utad er at vi kan være en interessant samarbeidspartner. Den nordiske samfunnsmodellen er ofte av interesse for andre. Det er derfor viktig at vi kontinuerlig utveksler nordiske erfaringer om utfordringer og løsninger på sentrale samfunnsproblemer. Et bærekraftig velferdssystem for fremtiden, er en utfordring for alle samfunn. Vi må kontinuerlig vurdere og fornye våre egne ordninger, og samtidig er det både nødvendig og ønskelig å gjøre nordisk velferdspolitikken bedre kjent utenfor Norden.

Formannskapet vil derfor rette spesiell oppmerksomhet mot den nordiske velferdsmodellen. I forbindelse med avslutningen av det nordiske velferdsforskningsprogrammet i 2006, vil det bli tatt ulike initiativ til å vurdere de utfordringer våre velferdssystemer står overfor. I tillegg vil formannskapet fremheve en rekke konkrete samarbeidsutfordringer på barne- og ungdomsområdet, familie- og likestillingsområdet og sosial- og helseområdet.

Formannskapet ønsker spesielt å ta initiativ til å få frem ungdoms holdninger til den nordiske velferdsstaten. Dette vil være ett av de temaene et nordisk ungdomspanel, som formannskapet vil foreslå opprettet i 2006, skal fokusere på.

Den nordiske samfunnsmodellen bygger på et levende demokrati med organisasjonsrett og deltakelse for alle. Forholdet mellom mennesker og omgivelser vil være avgjørende for mulighetene til slik medvirkning, ikke minst for personer med nedsatt funksjonsevne. For å bedre tilgjengeligheten for alle, vil det norske formannskapet legge vekt på oppfølgingen av den nordiske handlingsplanen «design for alle/universell utforming».

Formannskapet ønsker også å sette fokus på barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier, slik at disse familiene skal ha mulighet til å leve et aktivt liv og kunne delta i arbeids- og samfunnsliv på lik linje med andre.

På sosial- og helseområdet vil formannskapet ta en rekke initiativ på flere områder, herunder legemidler/vaksine, telemedisin/e-helse, miljømedisin, alkoholpolitikk, helseberedskap, små og sjeldne diagnosegrupper og samarbeid i naboområdene. Formannskapet legger stor vekt på å videreføre et godt fungerende nordisk narkotikasamarbeid.

Kunnskap, fornyelse og verdiskaping

Kunnskap og evne til fornyelse er forutsetninger for et konkurransedyktig samfunn i den globaliserte verden. Gjennom nordisk samarbeid kan vi skape sterkere kunnskapsmiljøer som kan hevde seg i internasjonal konkurranse, og samtidig styrkes ytterligere gjennom et bredt europeisk samarbeid. Formannskapet legger vekt på å videreføre den fornyelsen som er i gang i det nordiske samarbeidet om forskning. Det norske formannskapet vil dessuten legge særlig vekt på ytterligere å styrke samarbeidet om innovasjon og kunnskapsbasert verdiskaping.

Økt kunnskap og evne til fornyelse i forskning og næringsliv er nødvendige forutsetninger for vekst og økt verdiskaping. Felles innsats i forskning og innovasjon vil kunne gi større konkurransekraft på det internasjonale markedet, ikke minst for små land. Et forsterket nordisk samarbeid vil kunne gi en bredere kunnskapsbase og økt spisskompetanse på strategiske områder.

Det norske formannskapet vil aktivt bidra til å følge opp den omstillingsprosessen som gjennomføres i det nordiske forskningssamarbeidet. Det blir viktig å påse at NordForsk lever opp til sitt mandat og effektivt bidrar til å oppfylle visjonen om Norden som en ledende og attraktiv forskningsregion.

Et kunnskapsbasert samfunn må bygges på et utdanningssystem med høy kvalitet. Norge vil arbeide for å styrke det nordiske samarbeidet om kvalitet i utdanningen og å øke den internasjonale konkurransekraften til høyere utdanning i Norden. Tilknytningen til den pan-europeiske Bologna-prosessen er viktig i denne sammenhengen. Det vil også bli lagt vekt på å sikre en mer effektiv godkjenning av utenlandsk høyere utdanning, slik at man f.eks. bedre kan gjøre nytte av den kompetansen innvandrere til de nordiske land har med seg.

Overordnede mål for det nordiske kultursamarbeidet er å fremme et mangfoldig kulturuttrykk i Norden og styrke den nordiske dimensjonen i landenes kulturliv. Målene skal følges opp ved å satse på mobilitet for personer og kulturprodukter, samt å sikre bred tilgang til nordisk kunst og kultur. De nordiske kulturministrene har tatt initiativ til å reformere det nordiske kultursamarbeidet. Det foreliggende forslag til endringer forutsettes å gjelde fra 2007. Det norske formannskapet vil bidra til at innføringen av en ny struktur skjer på en effektiv og forsvarlig måte.

Det nordiske språk- og kulturfellesskap påvirkes i økende grad av globaliseringen. Norge vil under sitt formannskap bidra til å rette oppmerksomheten mot dette forholdet, særlig som ledd i oppfølgingen av forslaget til en nordisk språkpolitisk deklarasjon. Formannskapet vil bidra til økt satsing på å styrke nabospråksforståelsen i Norden. Det vil også bli vurdert hvordan arbeidet med språk og språkpolitikk kan organiseres mest hensiktsmessig innenfor Nordisk Ministerråd.

Det er et mål at Norden skal høre blant de ledende regioner i verden hva angår konkurransedyktighet og økonomisk vekst. Tilknytningen til EUs Lisboa-prosess er viktig i denne sammenhengen. Det norske formannskapet vil legge stor vekt på behovet for kopling mellom forskning og innovasjon, blant annet gjennom økt samarbeid og koordinering mellom NordForsk og Nordisk Innovasjons-

Center (NICe) og videreføring av et nordisk dialogforum om forskning og innovasjon.

Innen det næringspolitiske området vil formannskapet følge opp med et særlig initiativ angående entreprenører og innovative virksomheter.

På det regionalpolitiske området vil det bli tatt initiativ til et prosjekt om tilrettelegging av en innovasjonspolitik som er tilpasset nordiske regionale forhold. Det vil også bli tatt initiativ til en komparativ studie av politikk for perifere regioner i de nordiske landene og på europisk nivå.

Innenfor ministerrådet for fiskeri, jordbruk, skogbruk og næringsmidler (MR-FJSL), vil Norge arbeide for en større, tverrgående og sammenhengende satsing om nordisk mat og matkultur.

Videreføring av tidligere formannskap

I tillegg til de tre hovedområdene som ønskes prioritert under det norske formannskapet, finner man fra norsk side at det er viktig å videreføre og følge opp tidligere formannskapsinitiativ. Til grunn for programmet ligger oppfølgingen av den reviderte nordiske strategien for bærekraftig utvikling, som gjelder for perioden 2005–2008. Strategien legger til grunn en bred forståelse av bærekraftighetsbegrepet, som omfatter både økonomiske og sosiale forhold i tillegg til økologiske faktorer. Det norske formannskapet vil legge stor vekt på gjennomføringen av strategien og arbeidet med å videreutvikle gode indikatorer for bærekraftig utvikling.

Formannskapet ønsker spesielt å fremheve to oppgaver fra tidligere formannskap, som det er viktig å gi høy prioritet i det videre arbeidet. Det gjelder tiltak for å sikre *åpne grenser i Norden og effektivisering av det nordiske samarbeidet*.

Stadig økende muligheter for innbyggerne til å bevege seg fritt innen Norden for å bo, arbeide, søke utdanning

og drive næringsvirksomhet, er et grunnleggende mål for det nordiske politiske samarbeidet. De siste årene har det vært gjort en meget aktiv innsats for å identifisere og bygge ned de praktiske hinder for den frie bevegelsen. *Grensehinderarbeidet* har gitt mange gode resultater, men det gjenstår mange spørsmål å løse.

Det norske formannskapet vil legge stor vekt på å følge opp uløste saker og videreføre arbeidet med å sikre åpne grenser i Norden. Dette innebærer en særlig innsats på to områder:

- Forbedre næringslivets muligheter for grenseoverskridende virksomhet i Norden.
- Vurdere mulighetene for nærmere samarbeid mellom ministerrådet og grensekomitéene angående grensehinder.

Det vil også bli vurdert å videreføre arbeidet som ble initiert under det danske formannskapet med hensyn til ensartet gjennomføring av EU/EØS-regelverk. Gode rutiner for nordiske konsultasjoner vil være viktig for å unngå at ulik gjennomføring skaper nye grensehinder.

Formannskapet vil for øvrig løpende vurdere behov for organisatoriske tilpasninger i ministerrådets arbeid med å fjerne grensehinder.

Det norske formannskapet vil videreføre den *moderniserings- og strukturendringsprosess* som ble startet i 2005. Det vil bli prioritert å sikre en god gjennomføring av den nye strukturen med 11 istedenfor 18 ministerråd, som forventes å tre i kraft fra januar 2006. I tillegg til de praktiske tilpasninger som blir nødvendige med den nye strukturen, vil formannskapet arbeide for ytterligere fornyelse av ministerrådets virksomhet.

Formannskapet vil understreke betydningen av at det på alle samarbeidsområder legges til rette arbeidsmåter

som styrker dynamikken i samarbeidet. Konkret gjelder det blant annet å:

- Vurdere endringer i arbeidsmåter som kan styrke det politiske innhold i ministerrådsmøter.
- Sikre endringer i budsjettarbeidet slik at det skaper mer rom for oppfølging av politiske prioriteringer.
- Gjennomgå ministerrådenes underliggende komitéstrukturer, budsjettdelegering og lignende.

Formannskapet vil løpende vurdere eventuelt andre behov som måtte melde seg i prosessen.

Samarbeid i Europas

nordområder

Gjennom de siste 15 årene har Nordisk Ministerråd etablert et stadig nærmere samarbeid med landene og de mange multilaterale og andre aktører i nordområdene. Etter den kalde krigens slutt ble det svært raskt etablert et nært samarbeid med Estland, Latvia og Litauen, og etter hvert også med Nordvest-Russland i det såkalte nærområdeprogrammet. Dessuten etablerte ministerrådet et eget arktisk samarbeidsprogram. Det ble etablert en bred dialog med EU og med de tre nordlige regionale rådene: Barentsrådet, Arktisk Råd og Østersjørådet. Samarbeidet om spørsmål vedrørende Nord-Atlanteren har blitt styrket gjennom arbeidet i tilknytning til Vest-Norden.

De tre baltiske land har gått gjennom en svært omfattende reformprosess og har blitt en fullt ut integrert del av internasjonalt samarbeid. Samtidig har de lyktes å få til en betydelig økonomisk vekst og velstandsøkning. De nordiske lands samarbeid med de baltiske land har nå i økende grad form av en gjensidig politisk og faglig

dialog og kunnskapsutveksling. Ministerrådets nye retningslinjer for samarbeidet med Estland, Latvia og Litauen for 2006–08 bekrefter Nordens ønske om å videreføre og styrke likverdige partnerskap på områder av felles interesse. Det såkalte NB-8 samarbeidet foregår både innenfor og utenfor det formaliserte samarbeidet under ministerrådet, og fra norsk side vil man bidra til å videreutvikle dette samarbeidet der det er gjensidig interesse for det.

Samarbeidet med *Nordvest-Russland* vil bli styrket gjennom ministerrådets nye retningslinjer for samarbeidet for 2006–08. Det er viktig for de nordiske land med et godt naboskap til Russland og et nært samarbeid med russiske myndigheter om de mange felles interesser og utfordringer i nordområdene. Retningslinjene utgjør en god plattform for dette samarbeidet. Nordisk Ministerråds engasjement i samarbeidet med regionen utvides med et eget Russlandsprogram fra 1. januar 2006.

Russlandsprogrammet skal særlig legge vekt på kunnskapsoppbygging og nettverk, deltakelse i EUs partnerskap, den frivillige sektor og samarbeid i Barentsregionen. Tematisk vil samarbeidet legge vekt på et åpent samfunn, markedsøkonomi, bærekraftig utvikling og bedre levekår. Det forventes at tyngdepunktet i programmet vil være i de grensenære områdene til Norden, men det er ikke begrenset til det. Man ser blant annet frem til å kunne åpne et kontor for ministerrådet i Kaliningrad. Den konkrete utformingen av tiltak under programmet må forberedes på de ulike fagområdene i ministerrådet gjen-

nom en åpen dialog med russiske samarbeidspartnere. Det norske formannskapet ser det derfor som en viktig oppgave å sikre en god start av programmet og en god dialog med russiske partnere.

Arktis har i dag en fremtredende plass i den internasjonale bevissthet. Det nordiske samarbeidet har de siste 10 årene bidratt til dette gjennom et arktiske samarbeidsprogram, som blant annet har vært benyttet til et svært nyttig samvirke med Arktisk Råd. Nordisk Ministerråd skal fra 2006 iverksette et nytt samarbeidsprogram for perio-

Samarbeid i Europas nordområder

- Det norske formannskapet ser det som en viktig oppgave å sikre en god start av det nye Russlandsprogrammet og en god dialog med russiske partnere.
- Formannskapet ser det som en viktig oppgave å bidra til en god gjennomføring av det nye arktiske samarbeidsprogrammet.
- Det norske formannskapet ønsker å bidra til best mulig dialog, samordning og komplementaritet mellom Nordisk Ministerråd og de øvrige nordlige rådene.
- Formannskapet vil legge vekt på blant annet følgende tiltak i nordområdene:
 - nordisk strategi for arbeidet med klima og miljøgifter i Arktis,
 - forvaltningsplan for Barentshavet som nordisk modell for videre internasjonal iverksetting av økosystembasert forvaltning,
 - endringene i de miljømessige rammene for utnyttelsen av naturressursene i nord,
 - samfunnmessige konsekvenser av klimaendringer. (Se kap. 4 – miljø)
- Formannskapet vil bidra til å utvikle et samarbeid mellom Europarådet og Nordisk Ministerråd for å rette spesiell oppmerksomhet mot barn med nedsett funksjonsevne og deres familier i Nordens naboområder. Det planlegges blant annet en konferanse i St. Petersburg om temaet ”Community Living for Disabled Children”. (Se kap. 3)
- Formannskapet vil prioritere at Norden-Russland samarbeidet på energiområdet medvirker til en fortsatt utvikling av et sikkert og bæredyktig energisystem i Nordvest-Russland. (Se kap. 4)

den 2006-08. Spørsmål vedrørende miljø, bærekraftig utvikling, levekår og urbefolkning vil fortsatt være sentrale i ministerrådets aktiviteter i regionen. Betydningen av arktiske problemstillinger for nordområdene og det internasjonale samfunn har ikke minst blitt synliggjort gjennom klimaendringene i Arktis. Dette vil være et sentralt tema i det nye programmet. Det norske formannskapet deler disse prioriteringene og ser det som en viktig oppgave å bidra til gjennomføringen av programmet i samarbeid med Arktisk Råd. Formannskapet vil også legge vekt på at det arktiske samarbeidet skal prioritere tiltak av nytte for Vest-Norden.

Nordisk Ministerråds *samarbeid med EU* har økt betraktelig. Norden har mange felles interesser overfor EU, som det i mange tilfeller er hensiktsmessig å fremme gjennom det nordiske regjeringssamarbeidet. Den store utvidelsen av medlemsland i 2004 bidrar til å gjøre nordisk og nordisk-baltisk EU-samarbeid ennå mer aktuelt. Det er derfor viktig at Nordisk Ministerråd fortsetter å utvide og styrke sitt samarbeid om EU-spørsmål og med EU-systemet. Når det gjelder nordområdene, er EUs nordlige dimensjon av særlig betydning. Formannskapet vil bidra til en aktiv nordisk medvirkning i utviklingen av en ny fase i Den nordlige dimensjon, blant annet i samråd med det finske EU-formannskapet i annet halvår 2006.

De tre nordlige regionale rådene – Barentsrådet, Arktisk Råd og Østersjørådet – har alle sine definerte mål og oppgaver i nordområdeene. Nordisk Ministerråd har nylig presisert sin egen politikk overfor disse rådene, med vekt på utvidet dialog og konkret samarbeid. Dette har bidratt til å styrke det politiske og praktiske samarbeidet i nordområdet. Særlig Barentsrådet og Arktisk Råd spiller sentrale roller i nordområdene. Ministerrådet vil prioritere prosjekter som kan utarbeides og gjennomføres i samarbeid med Barentsrådet og Arktisk Råd, men kan også iverksette egne aktiviteter når det er hensiktsmessig. Dialogen mellom formannskapene i rådene skal aktivt videreføres, både bilateralt og ved et felles årlig møte.

Det norske formannskapet ønsker å bidra til best mulig samordning og komplementaritet i rådenes virksomhet.

Nord-Atlanteren utgjør en naturlig del av nordområdene med utgangspunkt i helt sentrale felles interesser om havområdene, miljøspørsmål, urbefolkning, levestandard, klima og arktiske forhold. Norge vil her bygge videre på arbeidet til det danske formannskapet.

Nordisk Ministerråds politikk og retningslinjer for samarbeidet med Nordvest-Russland, de tre baltiske land, de andre nordlige regionale rådene, EU og i Nord-Atlanteren avspeiler evne og vilje til å se det samlede nordområdet i sammenheng og til å bidra til å gi området et samlet løft. De nordiske land utgjør en kjerne av pådriverland når det gjelder de mange og nært beslektede aktører i nordområdene. Norden har dermed en nøkkelrolle og en mulighet til å prege og styrke disse samarbeidsfeltene sammen med de andre aktørene. Dette potensialet kan f.eks. illustreres ved at tre av de nordiske landene i 2006 vil dele på å ha formannskap i alle de regionale rådene – samt EU – i hele eller deler av året.

I nordområdene er utfordringene tallrike, sammensatte og av stor betydning for de nordiske land. Problemstillingene i området medfører mange kryssende interesser, aktører og aktiviteter. Norden kan på grunn av sin nøkkelrolle i nordområdene bidra til et samlet og styrket fokus på området. På denne bakgrunn vil det norske formannskapet legge stor vekt på å fremme tiltak og nordiske aktiviteter som kan bidra til et styrket samarbeid i nordområdene. Noen mer konkrete initiativ er omtalt andre steder i formannskapsprogrammet.

Den nordiske velferdsmodellen er under press fra mange hold, og et bærekraftig velferdssystem for fremtiden er en utfordring for alle samfunn. Vi må kontinuerlig vurdere og fornye våre egne ordninger, men samtidig er det både nødvendig og ønskelig å gjøre nordisk velferdspolitikkk bedre kjent utenfor Norden. Dette kan skape grunnlag for å bygge allianser med andre land i internasjonalt samarbeid. Utformingen av en bred velferds- og familiepolitikk er et tema som er aktuelt i hele Europa, ikke minst i de nye EU/EØS land som Polen og de tre baltiske stater.

Formannskapet vil derfor rette spesiell oppmerksomhet mot den nordiske velferdsmodellen. I forbindelse med avslutningen av det nordiske velferdsforskningsprogrammet i 2006, vil det bli tatt ulike initiativ til å vurdere de utfordringer våre velferdssystemer står overfor. I tillegg vil formannskapet fremheve en lang rekke konkrete samarbeidsutfordringer på sosial- og helseområdet.

Universell utforming; et samfunn for alle

Den nordiske samfunnsmodellen bygger på et levende demokrati med organisasjonsrett og deltakelse for alle. Forutsetningene for å kunne bidra til et kulturelt mangfold, der frivillighet er et viktig element, er at de organisatoriske vilkår er lagt til rette for alle. Fysiske hindre ødelegger tilgjengeligheten og dermed muligheten for mange menneskers utfoldelse.

Et samfunn for alle

- Formannskapet prioriterer oppfølgingen av den nordiske handlingsplanen for «design for alle/ universell utforming».

Det norske formannskapet vil legge vekt på oppfølgingen av den nordiske handlingsplanen for «design for alle/ universell utforming». Planen skal fremme tilgjengeligheten på viktige samfunnsområder, og formannskapet vil arbeide for at den får en naturlig plass i alle sektorer innenfor det nordiske samarbeidet, som en naturlig del av produkt-design, arkitektur, samfunnsplanlegging og service. Man vil etterstrebe løsninger som er tilgjengelige for så mange som mulig. Bred medvirkning i planlegging og gjennomføring av tiltak innenfor blant annet transport, byggevirksomhet, tilrettelegging av uteområder og IKT er nødvendig for å oppnå dette.

Sosial- og helsepolitikk

EU-utvidelsen i 2004 har stilt Norden overfor nye utfordringer på sosial- og helseområdet. Økt reisevirksomhet og alminnelig tilgang til det nordiske arbeidsmarked, samt avtalemessige forpliktelser for bistand og faglig assistanse på helse- og sosialfeltet i de nye medlemslandene, innebærer mange nye forpliktelser og faglige utfordringer for de nordiske land og det nordiske samarbeidet. Det er identifisert en rekke grensehindre på sosial- og helseområdet. Det norske formannskapet vil arbeide videre med å løse disse.

Med bakgrunn i sosial- og helseministrenes engasjement i Den nordlige dimensjons partnerskap for helse og livskvalitet, vil det bli satt særlig fokus på samarbeidet med de baltiske statene og Nordvest-Russland. Det skal legges vekt på utvikling av et samarbeid på faglig nivå med et tydelig tverrsektorielt perspektiv, blant annet ved å aktivisere nordiske institusjoner i større grad.

Innenfor denne prioriteringen, og med utgangspunkt i de nordiske velferdssamfunn, vil det norske formannskapet videreføre de danske initiativ for å utvikle samarbeidet

med Nordens naboområder ved å sette et spesielt fokus på sårbarhet og utsatte grupper. Fattigdom blant mange familier har bidratt til økte inntektsforskjeller, og særlig barnefamilier er rammet. Denne utviklingen har ført med seg en rekke grupper av utsatte barn og unge med manglende skolegang, smittsomme sykdommer, gatebarn, funksjonshemmede barn og barn som er utsatt for seksuelle overgrep og andre overgrep. Norge vil derfor ha et spesielt fokus på levekår og helse for utsatte barn og unge.

Spesiell oppmerksomhet vil bli gitt barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier. Det er opprettet et partnerskap med Europarådet, de baltiske statene og Nordvest-Russland om dette temaet. Det nordiske samarbeidsorganet for funksjonshemmede spørsmål (NSH) i Nordisk Ministerråd forbereder nå et 3-årig samarbeidsprogram rettet mot Nordvest-Russland og Baltikum med fokus på barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier. Det planlegges også en konferanse i St. Petersburg om temaet «Community Living for Disabled Children».

Når det gjelder det interne samarbeidet i Norden vil følgende områder bli prioritert.

Norge vil ta initiativ til å styrke nordisk samarbeid på *legemiddelområdet* under sitt formannskap. Det er spesielt på tre områder det er ønskelig med økt nordisk samarbeid – herunder også en mer konkret arbeidsdeling mellom landene for å kunne utnytte aktuelle forsknings- og utredningsressurser til felles nytte:

- forskning på oppfølging av refunderte legemidler,
- oppdatering av vilkår for bruk av refusjon og
- informasjon til pasienter om legemidler.

Det nordiske samarbeidet innen *e-helse* har vært viktig for Norge og vil bli fulgt opp under det norske formannskapet. Det er nå opprettet et nordisk samarbeidsforum for telemedisin. Samarbeidsforumet skal identifisere de konkrete hindringer som eksisterer for et effektivt sam-

arbeid på det telemedisinske området, samt komme med forslag til løsninger på disse. Norge, ved Senter for telemedisin i Tromsø, har påtatt seg en sekretariatsfunksjon for dette forumet. Generelt er det viktig å fokusere på samarbeid om fellesnordiske IT-løsninger.

Det vil bli tatt initiativ til å konkretisere det nordiske samarbeidet innen *miljømedisin*. Utgangspunktet er at de nordiske land står overfor likeartede utfordringer når det gjelder ulike miljøfaktors betydning. Det kan dels være aktuelt med mer formalisert samarbeid når det gjelder forskning og dels med et mer formalisert samarbeid om helsekonsekvensutredninger, som vil være en viktig del av helsemyndighetenes måte å håndtere slike utfordringer på.

Norge vil arbeide videre med generelle problemstillinger som vil favne videre enn den konkrete oppgaven alle land har i sitt arbeid med nasjonale handlingsplaner for barns helse og miljø, som en oppfølging av Budapest-konferansen i juni 2004 (WHO-Euro).

(Handlingsplanen for bedre sunnhet og livskvalitet gjennom mat og mosjon omtales s. 33–34.)

Når det gjelder *vaksine*, er det spesielt på to områder formannskapet vil arbeide for å styrke det nordiske samarbeidet:

- Harmonisering av landenes barnevaksinasjonsprogram for å bedre muligheten for tilgang til vaksiner (ofte kombinasjonsvaksiner) som er best mulig tilpasset den epidemiologiske situasjon i de nordiske landene.
- Samarbeid om produksjon av influensavaksiner som vil kunne sikre vaksinetilgangen så vel for vanlige influensautbrudd som i en pandemisituasjon, og som på sikt kan erstatte bilaterale avtaler som landene inngår.

Norge vil legge vekt på å videreføre tiltak fra de nordiske sosial- og helseministrenes uttalelse om *alkoholpolitikk*.

Innsatsen skal bl.a. rettes mot forskning, erfaringsutveksling, tiltakssamarbeid og et økt engasjement om internasjonalt samarbeid, primært i forhold til EU, ILO og WHO. Et viktig mål er å utvikle en nordisk samarbeidsstrategi på området. Nordiske institusjoner skal inndras aktivt i arbeidet. Det er planlagt å gjennomføre en ekspertkonferanse med integrert og helhetlig forebygging av rusmiddelproblemer som tema.

Formannskapet vil legge økt vekt på *helseberedskaps-samarbeidet*. Innsatsen skal benyttes til samarbeidstiltak mellom de nordiske land innenfor smittevernberedskap, forsynings-samarbeid, atomberedskap, beredskap i forhold til kjemiske hendelser, kompetanseutvikling og erfaringsutveksling og samarbeid om behandlingsskapasitet. Et viktig mål er å utvikle praktisk rettede samarbeidstiltak som kan øke de nordiske lands samlede evne til å håndtere kriser og katastrofer.

Sosial- og helseministrene har i flere år samarbeidet om *små og sjeldne diagnosegrupper*. En særlig prioritet er å koble sammen forskning og praksis på dette feltet, med sikte på utvikling av god praksis og nyttig samarbeid på nordisk plan.

Formannskapet vil ta initiativ til å gjenskape et forum med en bred plattform for nordisk samarbeid knyttet til små og sjeldne diagnosegrupper. Forumet skal være bredt sammensatt med representanter fra myndigheter, fagmiljøer, brukerorganisasjoner og forskere og bidra til et mer formalisert og langsiktig samarbeid på feltet. Forumet skal:

- bidra til god informasjonsutveksling,
- drøfte og initiere felles nordiske tiltak knyttet til informasjon og kompetanseheving,
- utvikle brukerretnede tilbud og
- være et rådgivende organ i saker som berører små og sjeldne diagnosegrupper.

Tiltaket vil etablere en bredere og mer langsiktig ramme for å håndtere nordisk samarbeid knyttet til små og sjeldne diagnosegrupper og vil bygge videre på en konferanse høsten 2005 om muligheter for videre nordisk samarbeid på området.

Norge ønsker å bruke formannskapsåret til å videreføre og forsterke det nordiske *narkotikasamarbeidet*. I tråd med ministerrådets nylig vedtatte samarbeidsprogram vil vi legge vekt på å skape solid viten om utviklingen av holdninger og innsats i de enkelte nordiske land, samt på å stimulere til gjensidig informasjon og større forståelse for begrunnelsene for de ulikheter som finnes mellom landene. Norge vil videre fortsette å legge vekt på at arbeidet skal være tverrsektorielt, med deltagelse av myndigheter med ansvar for forebygging, behandling og kontroll.

Sosial- og helsepolitikk

- Formannskapet ønsker å styrke nordisk samarbeid på helseområdet blant annet med hensyn til: e-helse/telemedisin, miljømedisin, legemidler og vaksiner, med vekt på harmonisering av barnevaksinasjonsprogram og samarbeid om produksjon av influensavaksine.
- Formannskapet vil styrke det nordiske helseberedskapssamarbeidet.
- Formannskapet vil ta initiativ til å gjenskape et forum for nordisk samarbeid om små og sjeldne diagnosegrupper.
- Formannskapet vil videreføre tiltak fra de nordiske sosial- og helseministrenes uttalelse om alkoholpolitikk.
- Formannskapet ønsker å videreføre og forsterke det nordiske narkotikasamarbeidet.

På grunnlag av ønsker og behov formulert av landenes myndigheter, vil Norge også prioritere arbeid som inkluderer Nordvest-Rusland, Estland, Latvia og Litauen.

Konkret legger det norske formannskapet opp til å bygge videre på det danske initiativet om drøftelser av grunnleggende narkotikapolitiske premisser for innsatsen mot narkotikamisbruk. Formannskapet vil ta initiativ til erfaringsutveksling og dialog om konkrete spørsmål. Det tas særlig sikte på å ta opp følgende tema:

- Erfaringer med virkemidler for implementering av narkotikapolitiske tiltak lokalt og i kommunene.
- Smittevern for rusmiddelmissbrukere.
- Behandling og rehabilitering, med fokus på dobbelt-diagnoser.
- Åpne narkotikascener.
- Samarbeidet mellom politiet og lokale myndigheter, foreldre, skole og frivillige organisasjoner med sikte på å styrke lokal forebygging.
- Nordisk erfarings- og informasjonsutveksling om den helhetlige kontrollinnsatsen.

Norge tar sikte på å legge til rette for at spørsmålet om dobbelt-diagnoser og eventuelt andre av disse temaene kan behandles i en ekspertkonferanse.

Familie- og likestillingspolitikk

Familie- og likestillingspolitikk i Norden trekkes ofte frem internasjonalt som spesielt vellykket når det gjelder å fremme likestilling mellom kjønnene. Vi har stor kvinne-deltakelse i yrkesliv og politikk og samtidig relativt høye fødselsrater. Det gjenstår imidlertid mange utfordringer for å oppnå full likestilling mellom kjønnene bl.a. ut i fra et maktperspektiv. I tråd med det nye nordiske samarbeidsprogrammet på likestillingsområdet (2006–2010) vil feltet kjønnsforskning få særlig fokus under formannskapet.

Et bærekraftig samfunn er avhengig av en stabil befolkningsvekst over tid der generasjonsregnskapene balanse-

Familie- og likestillingspolitikk

- Formannskapet vil sette særlig fokus på feltet kjønnsrett.
- Formannskapet vil trekke inn familiepolitiske aspekter som en av flere forutsetninger for likestilling mellom kjønnene.
- Formannskapet vil arrangere konferanser om kjønn og rett og ungdom og kjønn.

16

rer. Aldringen i befolkningen og fruktbarhetsrater under reproduksjonsnivå er en utfordring også for de nordiske velferdsstatene. Gode ordninger for småbarnsfamiliene og et fleksibelt arbeidsliv som gjør det mulig for både menn og kvinner å kombinere jobb og familielev, er vesentlig for fruktbarhetsnivået. Familiepolitikken er en viktig del av den nordiske velferdspolitikken, og formannskapet vil derfor trekke inn familiepolitiske aspekter som en av flere forutsetninger for likestilling mellom kjønnene.

Det norske formannskapet vil arrangere flere store konferanser bl.a. om kjønn og rett og ungdom og kjønn, samt initiere et arbeid om familiepolitikken betydning for likestilling mellom menn og kvinner. Arbeidet med kjønnsanalyse av offentlige budsjetter, fokus på mansrollene og tiltak mot menneskehandel vil bli videreført. Fokus på etnisitet og kjønn vil bli vektlagt.

Barne- og ungdomspolitik

De nordiske landene som oppvekstarenaer har mange fellestrekk, men en del er også forskjellig. Dette gjelder både med hensyn til utfordringer man har og hvilke løsninger man velger. I formannskapsåret vil det legges til rette for økt læring og erfaringsutveksling mellom de nordiske landene på det barne- og ungdomspolitiske området med et spesielt fokus på utsatte barn og unge.

Nordisk Ministerråds engasjement på det barne- og ungdomspolitiske området er omfattende og spenner over flere ministerråds ansvarsområder. For å understreke det tverrsektorielle ansvaret vil Nordisk Ministerråd i 2006

legge frem en ny overgripende strategi for barn og ungdom i Norden. Hensikten med dette er å integrere et barne- og ungdomsperspektiv innenfor alle relevante fagområder innen det nordiske samarbeidet. Strategiens visjon er at Norden skal være verdens beste sted for barn og unge. Det norske formannskapet vil aktivt støtte opp om arbeidet med å fremme intensjonene i strategien, blant annet ved å bruke ungdom som en dialogpartner og meningsytrer i formannskapsåret.

Formannskapet vil ta initiativ til at det i 2006 nedsettes *et nordisk ungdomspanel*, som i løpet av formannskapsperioden skal bidra til å fange inn ungdoms syn på flere aspekter ved Norden og det nordiske samarbeidet. Det nordiske ungdomspanelet vil blant annet bli bedt om å komme med innspill til hvordan Nordisk Ministerråd bør jobbe for å bidra til at Norden skal kunne bli «verdens beste sted for barn og unge».

Det fremheves fra ulikt hold at barn og unge vokser opp i en tid preget av kommersialisering, globalisering og individualisering. Denne type trender, holdninger og verdisyn kan i neste omgang få konsekvenser for hvilken fremtidig type samfunnsinnretning dagens barn og unge vil støtte opp om, og hvilke verdier som vil prege samfunnet i fremtiden. Dagens barn og unge vil spille en nøkkelrolle i forhold til den nordiske velferdsmodellens fremtid. Det nordiske ungdomspanelet blir viktig for å få frem hvordan ungdom opplever at velferdspolitikken angår dem, og hva slags forventninger de har til fremtidens velferdssamfunn. Et mål vil være å få frem synspunkter på hvordan den nordiske velferdsmodellen bør se ut i fremtiden, sett fra ungdoms ståsted.

Unge holdning til *kjønnslikestilling* er ett av de to prioriterte områdene for det nye samarbeidsprogrammet for likestilling, som trer i kraft fra 2006. I formannskapsåret vil programmet bli presentert på en stor nordisk konferanse i februar, der blant annet ungdom av begge kjønn fra Norden vil få utfordringen å lage en «hvitbok» om de

målene nordisk ungdom har på likestillingsfeltet. «Hvit-boken» skal presenteres for de nordiske likestillingsministrene.

Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning (NIKK) avslutter i 2006 et toårig forskningsprogram med tittelen «Ungdom, kjønn og pornografi i Norden» der en tar sikte på å undersøke pornografiens påvirkning og innvirkning på de unges oppfatning av kjønn. Sammen med NIKK vil det norske formannskapet presentere resultatene under en konferanse i september.

Fremdeles vokser en del barn og unge opp i skyggen av velferdsstaten og opplever en hverdag preget av *fattigdom og sosial utestengning*. De nordiske land har i de senere år hatt et høy fokus på barn og fattigdom. For å løfte disse barna og deres familier ut av fattigdommen er det behov for at det kommunale tjenesteapparatet utvikler strategier for å identifisere disse barna og deres familier, og at det iverksettes tiltak som virker. I denne sam-

menhengen bør det spesielt vurderes tiltak som kan rettes mot barn og unge med innvandrerbakgrunn. Norge vil i 2006 ta initiativ til en nordisk konferanse der forskere og myndigheter møtes for å utveksle kunnskap om konkrete tiltak for å nå de fattigste barna og deres familier og å bidra til en bedre livssituasjon for denne gruppen.

I 2006 vil det bli satt fokus på å øke kunnskapen om inn-satser som skal bidra til at barn og unge med adferdsvansker ikke ytterligere marginaliseres eller utsettes for sosial ekskludering. Det er behov for mer kunnskap om hvilke tiltak som benyttes i forhold til barn og unge med adferdsvansker i Norden, og utfordringer som knytter seg til å plassere ungdom på institusjon. Norge ønsker å følge opp et dansk initiativ til en nordisk komparativ undersøkelse for å belyse institusjonstilbud for ungdom (15–17 år) i de nordiske land. Prosjektet vil bidra med kunnskap om spørsmål hvor de nordiske land har felles utfordringer, for eksempel når det gjelder omfang av ulike tilbud, samt fordeler og ulemper ved de ulike tilbud.

Barne- og ungdomspolitik

- Formannskapet vil ta initiativ til at det nedsettes et nordisk ungdoms-panel, som skal bidra til å fange inn ungdoms syn på Norden og det nordiske samarbeidet.
- Formannskapet vil belyse unges holdning til likestilling og blant annet arrangere en konferanse sammen med NIKK om pornografiens påvirkning på de unges oppfatning av kjønn.
- Formannskapet vil ta opp situasjonen til barn og unge med en hverdag preget av fattigdom og sosial utestenging og blant annet ta initiativ til en nordisk konferanse om tiltak for å bedre livssituasjon for de fattigste barna og deres familier.
- Formannskapet vil ta initiativ til at Nordisk Ministerråd spiller en viktig regional rolle i de nordiske og baltiske landene for gjennomføringen av den europeiske ungdomskampanjen for mangfold, menneskerettigheter og deltakelse.
- Formannskapet vil ta initiativ til at Nordisk Ministerråd engasjerer seg i en regional oppfølging av Europarådets program for å bekjempe vold mot barn og ungdom.

På Europarådets toppmøte av stats- og regjeringssjefer i Warszawa 16.–18. mai 2005, ble det vedtatt en handlingsplan for det framtidige arbeid. I handlingsplanen lanseres en *eupeisk ungdomskampanje* for mangfold, menneskerettigheter og deltakelse. Kampanjen skal gjennomføres i 2006–07 og være en videreføring av kampanjen «All Different – all Equal» mot rasisme og intoleranse, som ble gjennomført i 1995. Det norske formannskapet vil ta initiativ til at Nordisk Ministerråd spiller en viktig regional rolle for gjennomføringen av kampanjen i de nordiske og baltiske landene.

Handlingsplanen lanserer også et 3-årig program for å bekjempe ulike former for vold mot barn og ungdom. Det norske formannskapet vil ta initiativ til at Nordisk Ministerråd engasjerer seg i en regional oppfølging i dette programmet.

Lovgivningssamarbeid

De nordiske justisministrene vedtok 21. juni 2005 et prinsipprogram for det nordiske lovgivningssamarbeidet. Samarbeidsprogrammet danner bakteppe for de konkrete temaene innenfor justissektoren som Norge vil legge vekt på i sitt formannskap.

Utlevering i straffesaker

De nordiske justisministrene konstaterte i juni 2005 prinsipiell politisk enighet om et utkast til en nordisk kon-

vensjon om utlevering, med oppdrag til embetsmannskomiteen om å sørge for at undertegning kan skje i 2005 og ikrafttreden senest i 2007. Norge vil i sin formannskapsperiode sørge for at beslutningen blir gjennomført.

Korrupsjon

Det norske formannskapet vil bidra til å gjennomføre justisministrenes beslutning om videre oppfølging av innsatsen mot korrupsjon. Det innebærer bl.a. å sørge for at det blir tatt initiativer på bakgrunn av rapporten fra et erfaringsseminar i Oslo 2005.

Barne- og ungdomskriminalitet

Norge vil arrangere en nordisk erfaringskonferanse om tiltak overfor og oppfølging av barne- og ungdomskriminelle.

Vold i nære relasjoner

Det tas sikte på å avholde en nordisk erfaringskonferanse om bekjempelse av vold i hjemmet og i nære relasjoner. På bakgrunn av justisministrenes beslutning i 2005 vil det norske formannskapet ta initiativ til et nordisk prosjekt om tiltak mot vold mot kvinner og barn.

Overgrep mot barn – kontakt via internett

Voksnes kontakt med barn – særlig på internett – med sikte på å begå overgrep mot dem, reiser særlige straffettslige spørsmål. Det norske formannskapet vil ta initia-

Lovgivningssamarbeid

- Formannskapet vil arrangere en nordisk erfaringskonferanse om tiltak overfor og oppfølging av barne- og ungdomskriminelle.
- Formannskapet tar sikte på å avholde en nordisk konferanse om bekjempelse av vold i hjemmet og i nære relasjoner, samt et seminar om problemstillingen med voksnes kontakt med barn – særlig på internett – med sikte på å begå overgrep mot dem.
- Formannskapet ønsker å sette fokus på temaet diskrimineringsvern ved å arrangere et seminar om diskriminering på grunn av etnisitet, religion, funksjonshemming og andre årsaker.

tiv til et nordisk seminar for å belyse og utveksle synspunkter på problemstillingen.

Evalueringsavretter

Norge vil ta initiativ til at det i Norden blir gjort ytterligere undersøkelser for å få belyst hvordan våre lands siste reformer om mekling, domstolsprosess og andre tvisteløsningsordninger har påvirket effektivitet og rettssikkerhet ved rettshåndheving og tvisteløsning.

Alternativ tvisteløsning

De nordiske landene anvender alternative tvisteløsninger i ulik grad, men i flere av landene og i EU er det tatt ulike initiativ på dette feltet de senere år. Det norske formannskapet vil søke å videreføre det initiativ som det danske formannskapet har tatt, gjennom å drøfte helhetlige løsninger som involverer konfliktråd, forliksråd og andre meklingsmiljøer med sikte på å skaffe borgerne gode og rimelige konfliktløsningsalternativ.

Advokat- og rettshjelpsordninger

Det er ulike ordninger med hensyn til advokatlovgivning i de nordiske land. Det norske formannskapet ønsker å belyse temaet ved å arrangere et seminar i løpet av 2006. Også erfaringer med ulik regulering av offentlige retts- og rettsordninger vil være en del av dette.

Diskriminering

Diskrimineringsvernet er ulikt regulert i de nordiske landene. Det norske formannskapet ønsker å sette fokus på temaet ved å arrangere et seminar i løpet av 2006. Fra

norsk side vil dette skje blant annet på bakgrunn av en nylig vedtatt lov mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv., samt en norsk utredning (NOU 2005: 8) om lovvern mot diskriminering av funksjonshemmede, og med sikte på å belyse spørsmålet om en generell lov mot diskriminering.

Økt rettsikkerhet for svake grupper

Flere nordiske land er i ferd med å revidere lovgivningen om personer som ikke kan ivareta sine økonomiske og personlige forhold. Revisjonene og det internasjonale regelverket reiser problemstillinger som det ville være nyttig å utveksle erfaringer om i nordisk sammenheng. Det norske formannskapet vil ta initiativ til et seminar hvor blant annet fremtidsfullmakter med sikte på alderdom diskuteres.

Arverett

Det norske formannskapet vil følge opp arverettskonferansen som det danske formannskapet vil avholde i tråd med justisministrenes beslutning i 2004 om å undersøke de praktiske mulighetene for harmonisering. Harmonisering er viktig både med tanke på å tilpasse arveretten til nye familiemønstre og den internasjonale rettsutviklingen. Samboeres rettsstilling vil være av særlig interesse.

Kontraktsrett

Formannskapet vil følge EUs arbeid om felles referanseramme på kontraktsrettens område og om nytt direktiv om forbrukerkreditt, og ved behov ta initiativ til fellesnordiske tiltak for å følge opp denne utviklingen.

Økonomi og finanspolitikk

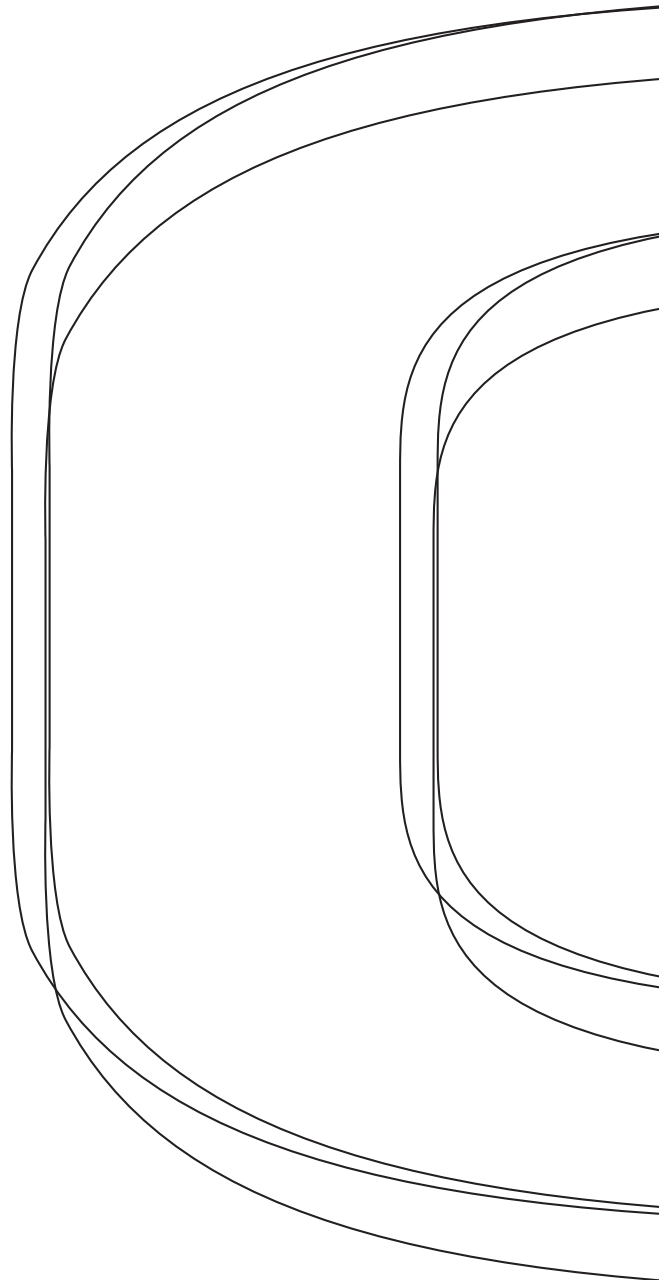
Norske hovedprioriteringer for det nordiske samarbeidet innenfor det økonomiske og finansielle området er å bidra til:

- Videreutvikling av de nordiske velferdssamfunn.
- En balansert og bærekraftig vekst i de nordiske økonomiene, der høy sysselsetting og lav arbeidsledighet er prioriterte mål.
- Å videreføre den økonomiske integrasjonen innenfor Norden og med Europa.
- Å fremme fellesnordiske interesser internasjonalt.

Økende integrasjon av de finansielle markedene, bedriftsoppkjøp og bankfusjoner over landegrensene stiller det nordiske samarbeidet overfor nye utfordringer. Dette vil bli fulgt opp under det norske formannskapet. For øvrig vil spørsmål knyttet til Nordens nærområder bli gitt prioritet, særlig i forhold til de nordligste områdene.

Prioriteringene forutsetter en fortsatt aktiv nordisk dialog om blant annet økonomisk politikk, konjunkturovervåking, budsjettspørsmål, strukturspørsmål, skatter og avgifter, samt regelverket for finansiell sektor.

EU-spørsmål vil bli gitt stor oppmerksomhet. Som følge av EU/EØS-sakenes økende innflytelse i de nordiske landene og i lys av EU-utvidelsen, har nordisk samarbeid i EU-sammenheng fått økt betydning. Selv om de nordiske landene har ulik tilknytning til EU, har vi erfaringer for at fellesnordisk opptreden overfor EU har gitt innflytelse. Informasjonsutveksling og drøftelser av EU-spørsmål på det økonomiske og finansielle området vil derfor fortsatt være et viktig tema under de nordiske finansminister-møtene. Samarbeidet skal også bidra til at gjennomføring av direktiv og andre EU/EØS-rettsakter blir så likeartet som mulig. Områder som er av særlig interesse er: Skatte- og avgiftsregler i EU, finansmarkedsspørsmål, oppfølging av Lisboa-strategien, bærekraftig utvikling og det monetære samarbeidet.

Nedbygging av grensehindre mellom de nordiske landene har hatt høy prioritet i det nordiske samarbeidet og ført til en rekke konkrete resultater. Det norske formannskapet vil videreføre arbeidet med å identifisere og bygge ned hindre for frie bevegelser. På oppdrag fra de nordiske finansministrene har en gruppe med representanter fra de nordiske skattedirektoratene utarbeidet en rapport om grensehindre på skatteområdet. Videre er arbeidet med å gjennomgå spørsmål knyttet til den nordiske skatteavtalen påbegynt. Arbeidet med disse sakene vil fortsette under det norske formannskapet. For øvrig vil en gjennomgå hindringer som særlig knytter seg til næringsvirksomhet. Dette vil blant annet støtte opp under utvikling av et sterkt og konkurransedyktig næringsliv i Norden.

Det er igangsatt en rekke **utredningsprosjekter** på det økonomiske området. Flere av prosjektene ventes å bli avsluttet i løpet av det norske formannskapet. På grunn-

lag av anbefalingene vil det bli tatt stilling til hvordan prosjektene skal følges opp.

Det er etablert nordiske **arbeidsgrupper** som har bidratt til informasjonsutveksling om finansielle og økonomiske spørsmål, og fremmet forslag til fellesnordiske vedtak og utredningsprosjekter. Disse dekker områdene konjunkturanalyse, miljø og økonomi. Videre pågår det et nordisk og nordisk-baltisk børssamarbeid, som i første rekke fokuserer på samarbeid om aktuelle EU-direktiv på verdipapirmarkedsområdet. En har også satt i gang et nordisk samarbeid for bl.a. å vurdere ulike aspekter knyttet til grenseoverskridende virksomhet av nordiske finansielle konglomerater, samt følger av EUs arbeid med å vurdere endringer i innskytergarantiordningen. Arbeidet med disse sakene vil bli videreført og fulgt opp under det norske formannskapet.

Økonomi og finanspolitikk

- Formannskapet finner informasjonsutveksling og drøftelser av EU-spørsmål på det økonomiske og finansielle området fortsatt å være et viktig tema under de nordiske finansministermøtene. Det er viktig at samarbeidet også bidrar til at gjennomføring av EU/EØS-rettsaker blir så likeartet som mulig.
- Formannskapet vil videreføre arbeidet med å identifisere og bygge ned grensehindre på skatteområdet.

Samfunnsutviklingen i Norden påvirkes og utfordres i dag i økende grad av så vel europeiske som globale endringsprosesser. Dette skaper press på de nordiske landene og forsterker behovet for økonomisk, politisk og kulturell samhandling både mellom de nordiske land, og mellom Norden og de nordiske nærområder i nord, de baltiske land og verden for øvrig.

Utdanning og forskning

Mange av de endringer og utfordringer Norden står overfor, er fanget opp i ministerrådets strategier og handlingsprogrammer for utdannings- og forskningssamarbeidet, i første rekke i utdannings- og forskningsministrenes

strategiplan for perioden 2005–2007 «Norden som foregangsregion for utvikling av menneskelige ressurser».

De prioriteringer som kommer til uttrykk gjennom strategien, er mange og varierte og kan betones på ulikt vis avhengig av hva en velger å profilere. Norge ønsker under sitt formannskap å understreke vektleggingen av kunnskap og verdiskaping i strategien.

Strategien som helhet, og ikke minst det pågående arbeid med å utvikle Norden til en sterk forskningsregion internasjonalt, understreker hver for seg betydningen av en fortsatt langsiktig satsing på utdanning og forskning for kunnskaps- og velferdssamfunnet i Norden i tiden framover. Samarbeidet om utdanning og forskning skal samtidig bidra til at de nordiske land kan ta solidarisk medansvar for bærekraftig utvikling og rettferdig fordeling på globalt nivå.

Nordisk utdannings- og forsknings-samarbeid internasjonalt

Norge vil i sitt formannskapsprogram arbeide for fortsatt samarbeid og dialog om utdanning og forskning med relevante land og multilaterale organisasjoner.

I forhold til Europas nordområder vil det bli lagt økt vekt på koordinering og samhandling mellom de impliserte samarbeidsorganer (Arktisk Råd og Barentsrådet) og stater (Russland og de baltiske land). Samarbeidet mellom Nordisk Ministerråd og Arktisk Råd på utdannings- og forskningsområdet vil bli konkretisert og videreført i 2006.

Norges geografiske nærhet til Russland i nord har de siste årene bidratt til et stadig økende samarbeid mellom de to

landene, bilateralt og innenfor rammen av Barentsrådet. Det norske formannskapet vil dra nytte av erfaringene fra det bilaterale samarbeidet og videreutvikle dette også på nordisk nivå i 2006 innenfor rammen av ministerrådets nye Russlandsprogram, med fokus bl.a. på kvalitet i opplæringen for barn og unge.

Den politiske målsettingen med samarbeidet med de baltiske land er å etablere et nordisk-baltisk utdannings- og forskningsområde. Det norske formannskapet vil arbeide videre for at denne målsettingen kan bli realisert innenfor rammen av et regulært mellomstatlig samarbeid, basert på baltisk medfinansiering.

På europeisk nivå vil Norge legge vekt på å utbygge den nordiske innflytelsen på det europeiske samarbeidet i et utvidet EU, gjennom konsultasjon og samordning. Som ledd i dette, har utdannings- og forskningsministrene besluttet å rette søkelyset på mulighetene for nordisk oppfølging av Lisboa-strategien og de nordiske lands deltakelse i EUs 7. rammeprogram for forskning. Som ledd i dette, skal det arrangeres en større internasjonal konferanse i samarbeid med EU-kommisjonen om Nordens bidrag til den videre utvikling av det europeiske forsknings- og innovasjonsområdet (ERIA).

I en mer global kontekst vil det norske formannskapet også legge vekt på fortsatt nordisk oppfølging og samordning av viktige internasjonale prosesser i skjæringspunktet mellom utdannings- og utviklingspolitikken, blant annet innenfor rammen av UNESCO i forhold til Dakar-målene om «Education for All» og tiåret om utdanning for bærekraftig utvikling.

Oppfølging av forskningssamarbeidet i ny form

Det nordiske samarbeidet om utdanning og forskning har i det siste vært gjenstand for betydelige omstillinger. I løpet av 2004–2005 er det satt foreløpig sluttstrek for mange viktige prosesser med sikte på omlegging av samarbeidet og frigjøring av ressurser. Omorganiseringen av

det nordiske forskningssamarbeidet er et eksempel på dette. Det norske formannskapet vil bidra til aktiv oppfølging av disse prosesser, ikke minst med sikte på å påse at NordForsk kan leve opp til sitt mandat og oppfylle visjonen om Norden som en attraktiv og ledende forskningsregion.

Fra norsk side vil det i den forbindelse bli lagt vekt på behovet for kopling mellom forskning og innovasjon, gjennom økt samarbeid og koordinering mellom NordForsk og Nordisk innovasjonssenter. Det norske formannskapet vil i den forbindelse videreføre initiativet om et nordisk dialogforum om forskning og innovasjon i 2006. Formålet med dette dialogforumet er å drøfte hvordan samarbeidet mellom forsknings- og næringsvidet kan organiseres og hvordan det kan legges til rette for en helhetlig nordisk innovasjonsinnsats.

Nordisk Ministerråd er fra 2005 med som partner på linje med EU-kommisjonen og Østersjørådet i arbeidet med «Northern eDimension Action Plan» rettet særlig mot Nordvest-Russland og de baltiske landene. Arbeidet har som siktemål å styrke bruken av informasjonsteknologi innen ulike samfunnsområder. Formannskapet vil følge opp dette samarbeidet og et arbeid med å utvide det nordiske forskningssamarbeidet knyttet til det nordiske forskningsnettverket Nordunet, til også å inkludere Nordvest-Russland og de baltiske landene.

Utdannings samarbeidet

Et kunnskapsbasert samfunn må bygges på et utdanningssystem med høy kvalitet. Gjennom internasjonale undersøkelser om innsatsfaktorer og skoleresultater i grunnskoleopplæringen er det avdekket forskjeller mellom de nordiske land når det gjelder elevenes grunnleggende ferdigheter i sentrale skolefag. Norge vil arbeide for å styrke det nordiske samarbeidet om kvalitet i utdanningen, og blant annet ta initiativ til en forskerkonferanse våren 2006 om nordiske resultater i PISA-undersøkelsen 2003.

Norden har som ambisjon å være en foregangsregion når det gjelder samarbeid og internasjonal konkurransekraft innen høyere utdanning. Samarbeidet mellom nordiske høyere utdanningsinstitusjoner er allerede i dag nært, og vil bli videreført på en rekke områder, blant annet med sikte på utvikling og tilrettelegging av felles nordiske mastergrader.

Det vil fortsatt bli lagt vekt på arbeidet med nedbygging av grensehindre og tilrettelegging av muligheter for skolegang og studier i annet nordisk land, blant annet gjennom informasjonstiltak om eksisterende regelverk og utvekslingsordninger. Også samarbeidet om å identifisere og fjerne hindringer for studentmobilitet i de ulike studiefinansieringsordninger vil bli videreført. Det er naturlig å se dette samarbeidet i sammenheng med bredere europeiske prosesser, blant annet innenfor rammen av Bologna-samarbeidet og den såkalte København-prosessen om gjensidig godkjenning av yrkesrettet videregående opplæring. Det norske formannskapet vil bidra til aktiv oppfølging av disse prosessene, blant annet ved å ta initiativ til en internasjonal konferanse om «Bologna i verden», med sikte på vurdere muligheten for å åpne Bologna-prosessen mot verdensdelene utenfor Europa.

Uttekslingsprogrammene i Nordplus-familien har vært viktige virkemidler i arbeidet for å fremme mobilitet i utdanningssystemet i Norden. Programmene bidrar til å etablere nordiske møtesteder for elever, studenter, lærere og forskere m.m. De nordiske og baltiske utdanningsministrene har i en prinsipperklæring tatt til orde for at Nordplus-programmene på sikt kan åpnes for baltisk deltaking. De nåværende Nordplus-programmer vil i løpet av 2006 bli gjenstand for evaluering. Det norske formannskapet legger vekt på at evalueringen kan bli fulgt effektivt opp, slik at en ny generasjon Nordplus-programmer kan komme på plass fra og med 2007.

Norge vil også legge til rette for videreutvikling av pågående samarbeid mellom de ulike instanser for godkjenning av utenlandsk utdanning. Målet her vil bestå i både å sikre en rask og problemfri vurdering av høyere utdanning de nordiske landene i mellom, og i å styrke samarbeidet om godkjenning av utdanning tatt utenfor Norden.

De nordiske landene er i teten internasjonalt når det gjelder å legge til rette for ulike former for læring gjennom hele livet. Det norske formannskapet legger vekt på å videreføre arbeidet med livslang læring, med fokus på

Utdanning og forskning

- Formannskapet vil arbeide for å styrke det nordiske samarbeidet om kvalitet i utdanningen, blant annet gjennom en større forskerkonferanse, der en felles nordisk forskningsrapport om resultater i PISA 2003 vil bli presentert.
- Formannskapet vil legge vekt på fornyelsen av det nordiske samarbeidet om forskning og videreføre prosessen med å utvikle Norden til en sterk forskningsregion internasjonalt.
- Formannskapet vil legge vekt på ytterligere å styrke samarbeidet om innovasjon og kunnskapsbasert verdiskaping.
- Formannskapet vil legge vekt på å utbygge den nordiske innflytelsen på det europeiske samarbeidet, gjennom blant annet en større internasjonal konferanse i samarbeid med EU-kommisjonen om Nordens bidrag til den videre utvikling av det europeiske forsknings- og innovasjonsområdet (ERIA).

kompetanse og læring som viktige faktorer i så vel individuell vekst og selvhjelpenhet som for arbeidslivets konkurranseevne og samfunnets utviklingspotensiale.

Kultursamarbeid

Kultur fellesskapet er et vesentlig grunnlag for styrken i det nordiske samarbeidet. Gjennom kulturutvekslingen knyttes Nordens innbyggere tettere sammen. Det nordiske kultursamarbeidet bidrar også til å knytte de selvstyrende områdene sammen med resten av Norden. Selv om den nordiske identitet ikke alltid lar seg identifisere, er det i de fleste land en forestilling om Norden som en kulturell og historisk enhet.

Norden har en lang tradisjon for åpenhet mot omverdenen. Norden som en bærekraftig kulturel region vil også være en plattform for internasjonalt samarbeid. En utfordring for det nordiske samarbeidet i en globalisert tidsalder vil være å utvikle den innbyrdes nordiske dialog om internasjonale, særlig europeiske, spørsmål stadig tettere.

En ny handlingsplan for kultursamarbeidet vil gjelde fra 2006. Fra norsk side vil vi legge planen til grunn for formannskapet og arbeide for bredde og mangfold i det nordiske kultursamarbeidet. Samarbeidet skal samtidig innrettes mot områder der det kan lede til mer verdi, økt kvalitet og effektivitet. Det nordiske samarbeidet skal styrke det nasjonale, og skal ha både politisk og kulturell relevans. Det skal være en arena og møteplass for kulturministrene så vel som kulturlivet.

Samarbeidet skal bidra til at nordiske kulturuttrykk får bedre gjennomslag hos publikum i regionen og internasjonalt. De nordiske land utgjør et stort og viktig marked for kunstnerne og deres produkter. Det norske formannskapet vil derfor arbeide for åpne grenser og mobilitet for personer og kulturprodukter, samt bidra til å sikre bred tilgjengelighet av nordisk kunst og kultur.

En ny struktur for kultursamarbeidet

Ønsket om å bevare og videreutvikle et levende og bærekraftig kultursamarbeid i Norden, er utgangspunktet for det arbeid som de nordiske kulturministrene har igangsatt med sikte på en ny struktur for kultursamarbeidet. Målet er en struktur som er bedre tilpasset dagens behov og forventninger. Det er også en forutsetning at kultursamarbeidet har en klarere politisk forankring.

Den nye strukturen er tenkt å tre i kraft i 2007. Dette innebærer at 2006 vil være et overgangsår med forberedelser til innføring av den nye strukturen. Det norske formannskapet vil få en sentral rolle med å forberede og legge til rette for dette. Formannskapet vil legge stor vekt på å bidra aktivt til innføring av den nye strukturen, og dette arbeidet vil prege formannskapsaktivitetene. Det skal legges vekt på at omleggingen skjer på en forsvarlig og

- Det norske formannskapet vil arbeide for åpne grenser og mobilitet for personer og kulturprodukter, samt bidra til å sikre bred tilgjengelighet av nordisk kunst og kultur.
- Formannskapet vil videreføre arbeidet med å utvikle et nordisk medieprogram med fokus på produksjon av dataspill med kvalitetsinnhold for barn og unge i Norden.
- Formannskapet vil arrangere en nordisk konferanse om erfaringene med «Den kulturelle skolesekken», en stor kulturpolitisk satsning med mål å gi alle elever i den norske grunnskolen et profesjonelt kulturtilbud.
- Formannskapet ønsker å sette fokus på kulturinstitusjonen som organisasjon, iverksettings- og gjennomføringsinstans for kulturpolitiske mål gjennom en konferanse med arbeidstittelen «den gode kulturinstitusjonen».
- Formannskapet vil legge stor vekt på å bidra aktivt til at innføring av den nye strukturen på kulturområdet skjer på en forsvarlig og effektiv måte.

effektiv måte, som sikrer et fornyet og forbedret nordisk kultursamarbeid.

Et nordisk medieprogram

Norden representerer et stort marked for produksjon og forbruk av dataspill, særlig for barn og unge. Svært få spill har imidlertid en nordisk språk- eller kulturforankring. Markedet for dataspill er i stadig større grad dominert av noen få, nesten uten unntak, ikke-europeiske aktører. Det allmenne forbruk av dataspill i Norden har nådd et nivå som tilsvarer andre medier, som film, TV og musikk. Dataspillenes potensielt positive innflytelse på kultur og innlæring er betydelig.

Det synes å ligge til rette for støtte til dataspill på nordisk nivå, ettersom det på landnivå er relativt få aktører innen industrien, og innsikten om dataspillenes betydning og potensiale er ulikt fordelt i de nordiske samfunn. Norden har et klart potensiale for å lage dataspill med god kvalitet, men ressursene er begrensete. Det norske formannskapet vil videreføre det arbeidet som er igangsatt med sikte på å utvikle et nordisk medieprogram, som i en første fase skal ha fokus på produksjon av dataspill med kvalitetsinnhold for barn og unge i Norden. Det vil bli lagt vekt på at dette arbeidet skal ha et kultur- og mediepolitisk perspektiv. I forbindelse med Nordiske Mediedager

2006 vil formannskapet sette fokus på medieprogrammet gjennom en konferanse.

Styrke barns og unges tilgang til nordiske kunst- og kulturuttrykk

Barn og unge skal få tilgang til, gjøre seg kjent med og få et positivt forhold til kunst- og kulturuttrykk fra de nordiske land og selvstyrende områder. Ikke minst er dette viktig for å styrke den nordiske språkforståelsen og nordisk samhörighet. Det vil settes fokus på kunnskap og erfaringer om barne- og ungdomskultur.

Barn og unges tilgang til kunst- og kulturliv vil være tema for en nordisk konferanse som det norske formannskapet vil arrangere i tilknytning til «Den kulturelle skolesekken», som er en stor kulturpolitisk satsning som har som mål å gi alle elever i den norske grunnskolen et profesjonelt kulturtilbud. Gjennom «Den kulturelle skolesekken» legges det til rette for at elevene skal bli kjent med og få et positivt forhold til kunst- og kulturuttrykk av alle slag. Ordningen bidrar også til å utvikle et samarbeid mellom kulturlivet og skolene slik at formidlingen av kunst- og kulturuttrykk innlemmes på en helhetlig måte i arbeidet for å realisere skolens læringsmål. I 2006 skal Skolesekken evalueres etter tre års virke. Gjennom den nordiske konferansen skal viktig kunnskap og nyttige erfaringer

om innhold og formidling gjøres tilgjengelig for et nordisk publikum.

Handlingsplanen for barne- og ungdomskulturområdet, «Det unge Norden – fellesskap og mangfold», vil være ramme for andre aktiviteter som skal styrke barn og unges deltakelse i det nordiske kultursamarbeidet.

Den gode kulturinstitusjon

Brorparten av de statlige bevilgningene til kulturformål kanaliseres til institusjoner, slik som teatre, orkester, museer og bibliotek. Dette forholder seg nokså likeartet i alle de nordiske land. Følgelig vil det være interessant å sette fokus på kulturinstitusjonen som organisasjon, iverksettings- og gjennomføringsinstans for kulturtiltak og kulturpolitiske mål. Gjennom en konferanse med arbeidstittelen «Den gode kulturinstitusjonen» ønsker formannskapet å sette dette temaet på dagsorden. Det vil bli lagt opp til at innledere fra sentrale institusjoner i de nordiske land skal medvirke til å belyse hvilke forutsetninger som må være oppfylt for å få kvalifiserte og mål-oppfyllende scenekunst- og musikk institusjoner, museer, bibliotek m.m.

Nordisk språksamarbeid

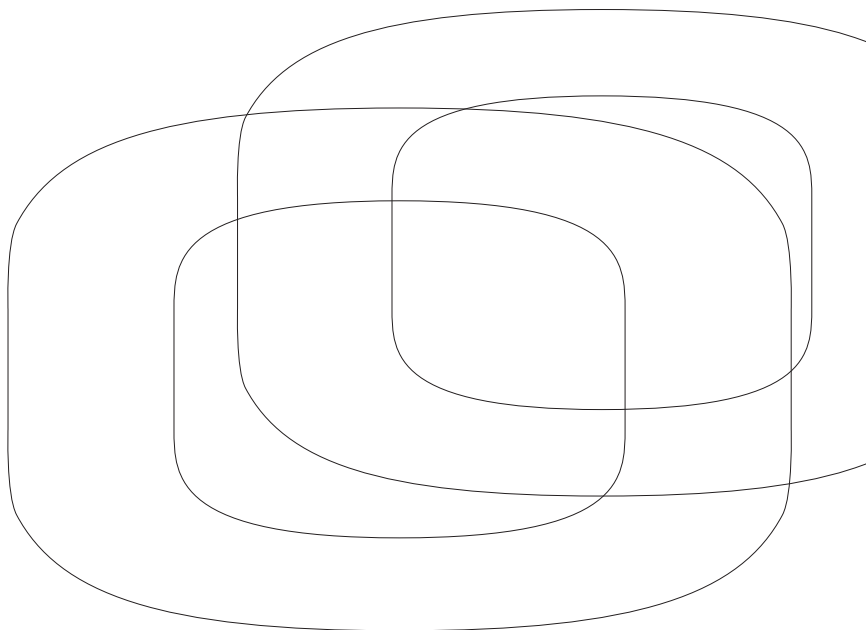
Det nordiske kultursamarbeidet i vid forstand bygger i utgangspunktet på de mange bånd av språklig og kulturell karakter som binder landene sammen. Disse bånd utgjør limet i det mer internt rettede nordiske samarbeidet og danner fundamentet for alt faglig og politisk samarbeid på kultur- og utdanningsområdet.

Hver for seg er de nordiske språkene små og utsettes, som andre små språkområder, for stadig økende utfordringer i en globalisert verden. Dette kommer ikke minst til uttrykk ved at de nordiske språk gradvis taper terreng i forhold til engelsk, blant annet innenfor høgere utdanning og forskning, og ved at de nordiske samfunn blir stadig mer flerkulturelle, med de utfordringer dette medfører i forhold til undervisning av minoritetsspråklige elever.

Det går nedover med nabospråkforståelsen. Dette er bl.a. dokumentert gjennom en nylig fremlagt fellesnordisk språkundersøkelse som Nordisk kulturfond har tatt initiativ til. Stadig oftere går innbyggerne i de nordiske land over til å snakke med hverandre på engelsk.

Norge vil under sitt formannskap bidra til å sette disse problemstillingene på dagsorden, som ledd i oppfølgingen av forslaget til en nordisk språkpolitisk deklarasjon. Aktuelle tiltak i denne sammenheng vil være å utvikle en felles nordisk strategi overfor trusselen om språklig domenetap og å styrke samarbeidet om nordisk språkteknologi.

Språk og kultur henger nøye sammen. Når det går tilbake med nabospråkforståelsen mellom de nordiske land, svekkes også de kulturelle bånd mellom landene, og i videre forstand opplevelsen av en felles nordisk identitet. I denne sammenheng kan verdien av økt mobilitet og samkvem mellom de nordiske land på utdannings- og kulturområdet ikke vurderes høyt nok. Nordens språk må være godt synlige både i utdanningssystemet og i media,

- Formannskapet vil følge opp forslaget til en nordisk språkpolitisk deklarasjon og blant vurdere behovet for en nordisk strategi overfor trusselen om språklig domenetap og for å styrke samarbeidet om nordisk språkteknologi.
- Formannskapet vil arbeide for at de nordiske språk kan bli lettere tilgjengelige i skrift og tale, i litteratur og utøvende kunst, og legge til rette for at de nordiske hus og institutter kan aktiveres enda sterkere som språk- og kulturformidlere.
- Formannskapet ønsker å vurdere hvordan ministerrådets arbeid med språk og språkpolitikk best kan organiseres for å få de beste resultater med sikte på å styrke nabospråkforståelsen i Norden.

gjennom skolens læreplaner, i lærerutdanningen, i TV, film og andre audiovisuelle medier. Norge vil under sitt formannskap arbeide for at de nordiske språk kan bli lettere tilgjengelige i skrift og tale, i litteratur og utøvende kunst, og legge til rette for at de nordiske hus og institutter kan aktiveres enda sterkere som språk- og kulturformidlere.

Språk og språkpolitikk er et tverrgående samarbeidsområde i ministerrådet. Norge vil under sitt formannskap nøye vurdere hvordan området best kan organiseres, og bidra til økt satsing på tiltak med sikte på å styrke nabospråkforståelsen i Norden, i grenseflaten mellom utdannings- og kultursektoren.

Elektronisk innhold på nettet

Et mangfoldig innhold på Internett er et gode. Utfordringen er å gjøre aktuelt innhold tilgjengelig på nettet så bruken og den digitale kompetansen øker ytterligere i de nordiske land. Nordens felles kultur- og språkav gjør at samarbeid på dette området vil kunne gi en merverdi for de nordiske landene. Innhold er også viktig som kilde for verdiskaping og innovasjon for eksempel i forhold til EU-direktiv og gjenbruk av offentlig data, kulturinnhold på nett og spørsmålet om barn og unge og innhold på nettet.

Formannskapet ønsker et nordisk fokus på elektronisk innhold da det er et område under rask utvikling, og et område hvor det er behov for avklaringer både nasjonalt

og internasjonalt. En nordisk diskusjon vil bidra til å sette elektronisk innhold på den politiske dagsorden og stimulere de nasjonale, nordiske og internasjonale prosessene.

Nærings-, energi- og regionalpolitisk samarbeid

NÆRINGS- og POLITISK SAMARBEID

I de senere år har samarbeidet i særlig grad vektlagt å utvikle Norden som sammenhengende grenseløs næringsregion, og å samarbeide om forskning, utvikling og innovasjon. Norden skal høre til blant de ledende regioner i verden hva angår konkurransedyktighet og økonomisk vekst. De nordiske næringsministrenes nye samarbeidsprogram for 2006–2010 beskriver overordnede innsatsområder og tiltak. Programmet er utformet fleksibelt slik at det innenfor programmets rammer er mulig å kunne ta opp og prioritere nye problemstillinger.

Programmet beskriver en rekke vertikale innsatsområder som omfatter temaer som grensehindre i Norden, innovasjon og nasjonalt institusjonssamarbeid i Norden, og horisontale innsatsområder, som kjennetegnes ved å gå på tvers av flere temaer, som Østersjø-samarbeidet og næringsministrenes samarbeid med andre ministerråd.

Det norske formannskapet vil ha som et viktig grunnlag for sitt arbeid, å følge opp intensjonene i samarbeidsprogrammet.

Næringsliv og forskning

Økt kunnskap og evne til fornyelse i næringslivet og i forskningssektoren er nødvendige forutsetninger for vekst og økt verdiskaping. De nordiske næringsministrene har vedtatt et nordisk innovasjonspolitisk samarbeidsprogram for 2005–2010. Næringsministrene og de nordiske forskningsministrene har også vedtatt en felles deklarasjon om nærings- og forskningssamarbeid.

Felles innsats i forskning og innovasjon vil kunne gi økt konkurransekraft på det internasjonale markedet, ikke minst for små land. Et forsterket nordisk samarbeid vil kunne gi en bedre kunnskapsbase og spisskompetanse på strategiske områder. Norden har forutsetninger for å utvikles til en region som kan bli et viktig komplement til de tiltak som EU har igangsatt for å øke Europas konkurransedyktighet. Et tettere samarbeid i Norden innenfor næringssektoren og forskningssektoren vil kunne gjøre det enklere å tiltrekke kompetansefremmende investeringer til disse sektorene.

Det norske formannskapet vil fokusere på å fremme samarbeidet mellom næring og forskning på grunnlag av tidligere rapporter og vedtak. Nordisk InnovationsCenter (NICE) vil ha en sentral rolle i oppfølgingen av disse oppgavene.

Entreprenørskap og innovasjon

En viktig side av en fremtidsrettet næringspolitikk er bedre omstillings- og innovasjonsevne. Det krever en politikk som prioriterer forskning, øker næringslivets kommersialiseringsevne og lysten til å etablere virksomheter. Dette vil kreve tiltak som gjør det enklere og raskere å starte en bedrift, samt mer spesifikke tiltak som for eksempel etablering av nettverk av og for gründere og entreprenører, opplæring i å starte bedrifter, utvikling av en entreprenørskapskultur og lignende.

I det nordiske samarbeidet har det tidligere blant annet vært lagt vekt på etablerings- og utviklingsvilkårene for

små virksomheter, entreprenører og selvstendige oppfinnere. Det er av stor viktighet at disse gruppene sikres konstruktive og incitamentskapende rammebetingelser. Under det norske formannskapet i 2002 ble det holdt en konferanse om små innovative virksomheter, entreprenører og selvstendige oppfinnere. Det ble også vedtatt et Nordisk charter for disse gruppene med utgangspunkt i et tilsvarende europeisk charter. Det norske formannskapet tar sikte på å arrangere en oppfølgingskonferanse i løpet av 2006 i samarbeid med Nordisk InnovationsCenter (NICE).

Nedbygging av grensehinder for næringslivet

Et godt fungerende indre marked i Norden uten grensehinder vil bidra til økt verdiskaping i alle de nordiske landene, og arbeidet med å fjerne slike hindringer vil gi vekstimpulser i hele Norden. De siste årenes arbeid for å bygge ned hindre for fri mobilitet mellom de nordiske land har nå rettet fornyet oppmerksomhet mot næringslivets situasjon.

Under det norske formannskapet vil det bli lagt særlig vekt på det videre arbeidet med å fjerne grensehinder for næringslivet. Ikke minst i forhold til de nordiske bedrifter, vil fjerning av grensehinder som av næringslivet karakteriseres som «irritasjonsmomenter», dvs. mangel på pragmatiske og fleksible tolkninger av gjeldende regelverk, bedre informasjon om muligheter og rettigheter for små og mellomstore bedrifter i en etableringsfase, forenkling av prosedyrer, unødvendig byråkratisering etc., være viktig for det norske formannskapet å følge opp i 2006. Det har ofte vist seg mulig å finne praktiske løsninger gjennom godt myndighetssamarbeid over grensene. Dette gjelder også mellom grenseregioner, hvor praktiske, lokale løsninger kan ha stor betydning for utvikling av næringslivet.

Nordområdene – arktisk turisme

De nordiske næringsministrene har vedtatt en deklarasjon om bærekraftig turisme i Arktis. Et hovedmål er å

Næringspolitisk samarbeid

- Formannskapet vil fokusere på å fremme samarbeidet mellom næring og forskning i nært samarbeid med Nordisk InnovationsCenter (NICE).
- Formannskapet tar sikte på å arrangere en konferanse om små innovative virksomheter, entreprenører og selvstendige oppfinnere i samarbeid med Nordisk InnovationsCenter (NICE).
- Under det norske formannskapet vil det bli lagt særlig vekt på det videre arbeidet med å fjerne grensehindre for næringslivet.

fremme en positiv, sosioøkonomisk, kulturell og miljøvennlig utvikling i de arktiske områdene. Utvikling av en bærekraftig arktisk turisme vil være en viktig bestanddel av hovedmålet.

Turisme i arktiske strøk gir betydelige miljømessige utfordringer. Det er viktig at det tas hensyn til miljø, kultur og levemåte når det settes i gang økonomisk turistvirksomhet. I ministerdeklarasjonen er det trukket opp noen langsiktige mål for koordinering, kapasitetsutbygging og turismens betydning for befolkningen i nordisk Arktis. Det er definert en rekke delmål for å sikre at utviklingen går i ønsket retning. Det norske formannskapet skal legge frem en statusrapport om fremdriften i dette arbeidet på ministermøtet i 2006.

ENERGIPOLITISK SAMARBEID

Det norske formannskapet vil basere seg på handlingsplanen for det nordiske energisamarbeidet, som er utarbeidet for perioden 2006-2009. Det nordiske energisamarbeidet skal være en sterk og aktiv aktør ved utformingen av energipolitikken i Norden og Europa. Målet er blant annet å sørge for et energisystem som skaper forutsetninger for økonomisk vekst og økt velferd i hele regionen, og som kan fungere som modell for utviklingen av energimarkedene i det øvrige Europa.

I det norske formannskapet vil vi prioritere at Norden styrker sine posisjoner ved en samordnet og rettidig innsats fokusert på følgende tre politikkområder: *energimarkeder, bærekraftig energisystem og Norden i det internasjonale samarbeidet.*

Målet er et grenseløst nordisk marked på tvers av landegrensene og med en effektiv handel med omverdenen. Det nordiske elektrisitetsmarkedet skal videreutvikles til et effektivt og velfungerende regionalt marked med tilstrekkelig mange aktører, en høy grad av forsyningsikkerhet, like konkurransevilkår, miljøvennlighet, transparens og incitament til fleksibelt forbruk i overensstemmelse med energiministrenes beslutninger.

Fokus for samarbeidet vil i første omgang være rettet mot ytterligere harmonisering av rammebetingelsene for aktørene på markedet for å sikre stabil forsyning og like konkurransevilkår, utvikling av transmisjonsnett, samt samarbeidet med Nordens naboland i og utenfor EU.

Det må arbeides for at skadelige miljøpåvirkninger av energisystemet så langt som mulig kan begrenses. Norden skal fortsatt være i forkant med økt utbredelse av fornybar energi på markedene i Norden og internasjonalt. Norden skal gjennom utvikling av markedskonforme og samfunnsmessig kostnadseffektive virkemidler utnytte sin konkurransedyktighet til å påvirke den internasjonale dagsorden på området. Norden skal videre markedsføre nordiske løsninger for fornybar energi. Med utgangspunkt i de nordiske lands erfaringer settes fokus på å identifisere de viktigste forutsetninger for at fornybar energi ytterligere kan forbedre sin konkurransekraft, å undersøke om det er grunnlag for videreutvikling av det svensk-norske samarbeidet om marked for grønne sertifikater, samt å utvikle strategier for teknologiutvikling og hurtigere markedsintroduksjon.

Energipolitisk samarbeid

- Formannskapet vil prioritere at Norden-Russland samarbeidet på energiområdet medvirker til en fortsatt utvikling av et sikkert og bæredyktig energisystem i Nordvest-Russland.

Norge vil arbeide for at de nordiske landene, gjennom en målrettet drøftelse av EU-initiativer, i fellesskap søker innflytelse på beslutninger som treffes i EU. Gjennom felles drøftelser av aktuelle initiativer og forslag fra Kommissjonen søkes det utviklet felles synspunkter hvor dette er mulig og hensiktsmessig. Fra norsk side vil vi søke å styrke det nordiske samarbeidet om felles forståelse og implementering av EU/EØS-regelverk.

Norge vil legge vekt på at det nordisk-baltiske samarbeidet skal medvirke til å øke de nordiske og de baltiske landenes innflytelse på den energipolitiske dagsorden i EU og i samarbeidet i Østersjøregionen. Norge vil arbeide for å gjennomføre møter mellom energimyndighetene.

Norge vil prioritere at *Norden-Russland samarbeidet* på energiområdet medvirker til en fortsatt utvikling av et sikkert og bæredyktig energisystem i Nordvest-Russland, herunder teknologiutvikling, samt å videreutvikle forutsetningene for energihandelen i regionen. Dette vil skje gjennom en fortsatt dialog om sentrale energi- og klimapolitiske spørsmål og informasjons- og erfaringsutveksling. Norge legger opp til å gjennomføre et nordisk-russisk møte på embetsnivå i 2006.

Norge vil sammen med de nordiske landene arbeide for utviklingen av et sikkert og bærekraftig energisystem i Østersjøregionen til gagn for Norden og regionen, samt arbeide for at Østersjøregionen blir rammen for implementering av EUs nordlige dimensjon, og i tillegg være medspiller i EU-Russland-dialogen. Det vil bli arbeidet for at Testing Ground samarbeidet i Østersjøregionen resul-

terer i en vellykket implementering av Testing Ground Agreement (TGA) og en effektiv utvikling og anvendelse av Testing Ground Facility (TGF).

REGIONALPOLITISK SAMARBEID

For å få til en regionalpolitikk som reelt fremmer en ønsket utvikling, er det nødvendig med samarbeid på tvers av sektorene, slik at tiltak i ulike sektorer kan forsterke hverandre. Formannskapet vil tilstrebe dette også i det nordiske samarbeidet. Med den prioritet det nå legges på alle nivåer i regionalpolitikken for å få til en forsterket bærekraftig vekst, jf. Lisboa-strategien, vil formannskapet ta initiativ til et prosjekt om hvordan å få til en innovasjonspolitik som er bedre tilpasset nordiske regionale forhold. Det vil også bli tatt initiativ til en komparativ studie av *politikk for perifere regioner* i de nordiske landene og hva som skjer på europisk nivå, for å sikre et godt faglig grunnlag for en differensiert politikk som fanger opp alle de viktigste regionstyper. I begrepet «politikk for perifere regioner» legges det til grunn en bred politikkinngang hvor bl.a. relevante deler av landbrukspolitikk og fiskeripolitikk tas med.

Det vil bli en sentral oppgave å følge opp den nye strategien for *det grenseregionale samarbeidet*. Det norske formannskapet vil ta initiativ til en gjennomgang av ministerrådets samarbeid med grenseregionene og rollen til informasjonskontorene i forhold til arbeidet med å redusere grensehinder.

Samarbeidet med EU er viktig for det grenseregionale samarbeidet. Det vil bli gitt høy prioritet til å fortsette, samt utdype, det nære samarbeidet om de ulike lands posisjoner når det gjelder utviklingen av forskjellige former for Interreg i og rundt Norden. Det vil være særlig viktig å være en strategisk pådriver i forhold til det grenseregionale samarbeidet i Østersjøregionen og Nordvest-Russland.

Det planlegges en konferanse i 2006 for landene i buen Baltikum, Norden, Skottland og Irland (Norden Pluss) for å få til et strategisk samarbeid på områder av felles interesser, med fokus på Europas nordområder og deres plass i europeisk policyutvikling. Det vil for øvrig bli lagt opp til å utvikle et målrettet prosjektsamarbeid med nabo-områder i vest (Skottland, Irland, Canada m.fl.) gjennom NORA og det fremtidige EU-programmet for den nordlige periferi.

Det vil bli gitt høy prioritet til å videreutvikle det nordiske samarbeidet om en tett oppfølging av *den regionalpolitiske dagsorden i EU/EØS* og å diskutere de nordiske landenes posisjoner i aktuelle saker. Særlig vil dette gjelde:

- Strategier for nærings- og regionalpolitikken innenfor rammen av konkurransereglene og innhenting av hvordan andre EU/EØS-land tolker reglene.
- Resultater fra gjennomføringen av strukturfondsprogrammer og andre regionale utviklingsprogram.
- Utvikling av strategier for hvordan håndtere territorial samhörighet i forhold til regionalpolitikken og planlegging generelt og spesielt i forhold til oppfølgingen i EU.

I det regionalpolitiske samarbeidet satses det på nordisk erfaringsutveksling ved mer systematisk bruk av tjeneste-

mannsgrupper til å foreta mindre utredningsoppdrag. Det er allerede i gang en gruppe som, i samarbeid med Nordregio, analyserer den aktuelle politikken for utvikling av urbane systemer i de nordiske landene. Formannskapet vil vurdere å starte opp et arbeid med analyse og erfaringsutveksling av ytterligere to temaer:

- Mål- og resultatstyring i arbeidet med regional utvikling, et politikkområde som retter seg mot å oppnå langsiktige strukturendringer med begrensede virkemidler og med stor tematisk bredde og mange aktører.
- Nærmere analyse av bærekraftutfordringens betydning for regionalpolitikken, plansystemer og lovgivning i landene.

I samarbeid med Nordregio vil det bli tatt initiativ til et seminar om utviklingen av den regionale samfunnsorganisasjonen i de nordiske landene og sammenlikne denne med det som skjer ellers i Europa.

Med hensyn til Nordregio, vil arbeidet fortsette med å styrke institusjonen som et av de fremste forskningsinstituttene i Europa på sitt fagfelt. Det vil bli vurdert om Nordregio kan ta en større rolle i arbeidet med erfaringsinnhenting og skoling i forhold til det grenseregionale samarbeidet.

Regionalpolitisk samarbeid

- Formannskapet vil ta initiativ til et prosjekt om en innovasjonspolitikk tilpasset nordiske regionale forhold. Det vil også bli tatt initiativ til en komparativ studie av politikk for perifere regioner i de nordiske landene og på europisk nivå.
- Formannskapet vil ta initiativ til en gjennomgang av ministerrådets samarbeid med grenseregionene og rollen til informasjonskontorene i forhold til arbeidet med å redusere grensehinder.
- Det planlegges en konferanse for Norden, de baltiske land, Skottland og Irland (Norden Pluss) med sikte på et strategisk samarbeid på områder av felles interesser og med fokus på Europas nordområder og deres plass i europeisk policyutvikling.
- Formannskapet vil gi høy prioritet til å videreutvikle det nordiske samarbeidet om en tett oppfølging av den regionalpolitiske dagsorden i EU/EØS.

Fiskeri, jord- og skogbruk, og næringsmidler

Det norske formannskapsprogrammet for fiskeri, jord- og skogbruk og næringsmidler har ministerrådets prioritering av menneskene, miljøet og de framtidige mulighetene som bærende elementer. Programmet bygger på den nordiske strategien for bærekraftig utvikling og ministerrådets handlingsprogram. Programmet skal underbygge og videreutvikle ministerrådets engasjement i hele verdikjeden for såvel næringsutøvere som forbrukerne.

Bærekraftig fiskeri

Norden er omgitt av rike havområder. Det er lange tradisjoner for å utnytte ressursene i havet. Fiske og fangst har vært grunnlaget for bosettingen langs kysten. Rent og rikt hav er en forutsetning for at også fremtidige generasjoner skal kunne høste av de rikdommer som havet kan gi. Økosystemtilnærming legges til grunn for en helhetlig forvaltning av havområdene.

Under fiskeriministrenes møte i FAO i mars i 2005 (COFI) gikk flere av medlemmene inn for at en økosystemtilnærming til forvaltning av levende marine ressurser, bør komme på dagsorden for deres møte i 2007. Formannskapet vil arbeide for at det i samarbeid med FAO arrangeres en internasjonal konferanse i 2006 om økosystembasert forvaltning av levende marine ressurser. Dette vil kunne være et viktig bidrag til FAOs behandling av dette tema på neste møte i COFI. Om en internasjonal konferanse ikke lar seg realisere, vil det alternativt bli søkt arrangert et større nordisk seminar om økosystembasert forvaltning med sikte på å utvikle en nordisk standard for hva dette innebærer.

De rike marine ressursene i Barentshavet deles med Russland. Det er derfor viktig med et nært samarbeid med Nordvest-Russland når det gjelder marin politikk, sjøsikkerhet og oljevernberedskap i nordområdene, noe som forutsettes fulgt opp i samarbeid med Nordvest-Russland.

Formannskapet vil følge opp konferansen som holdes i 2005, om «Miljøpåvirkninger og fiskeressurser – forureningsbelastningens påvirkning av havets levende ressurser». Toksiner i mat er et problem, bl.a. dioksin i fisk fra Østersjøen. Formannskapet ønsker å sette fokus på toksiner i hele matvarekjeden gjennom et seminar i 2006, der målet er å komme fram til prioriterte, praktiske tiltak for de viktigste vareslag i Norden.

Bærekraftig skogbruk

De nordiske skogene er ressursrike og viktige både i tilknytning til næringsutvikling, biologisk mangfold og når det gjelder utvikling av mer bærekraftige produksjons- og forbruksmønstre. Formannskapet vil videreføre arbeidet knyttet til skogens lokale verdi slik at disse elementene også kan inngå i felles nordiske bidrag til globale og europeiske prosesser knyttet til forvaltning og beskyttelse av skogressursene. Det vil bli lagt stor vekt på å skape en nordisk plattform for å utvikle en global skogpolitikk i FNs Skogforum og i FAO.

Landsbygdutvikling og bondens nye roller

Landsbygdutvikling og bondens nye rolle er viktige tema, som ministerrådet har drøftet på de siste års ministermøter, sist i Århus i 2005. Der ble det vedtatt en nordisk ministererklæring om landsbygdutvikling. Den legger opp til at det bør skapes gode rammebetingelser i de nordiske landene for en positiv utvikling for jobbskaping, kulturelle aktiviteter og etableringsstøtte.

Formannskapet vil følge opp arbeidet med landsbygdutvikling, det svenske initiativ om bondens nye roller og kulturlandskapskonferansen i Norge i 2003. Oppfølgingen vil bli sett i sammenheng med programmet «Nordisk mat» og arbeid med regionalutvikling.

Helse, livskvalitet og nordisk mat

De nordiske landene står overfor store utfordringer når det gjelder overvekt og kostholdsrelaterte sykdommer og plager. Forbedring av kostholdet og økt fysisk aktivitet vil

gi bedre livskvalitet og er nødvendig for å møte de helsemessige utfordringene knyttet til overvekt. Oppgavene her er omfattende og det må legges opp til en langsiktig innsats. Første fase i det nordiske arbeidet var ministerrådets vedtak i 2004 om å utarbeide en nordisk handlingsplan for bedre sunnhet og livskvalitet gjennom mat og mosjon. Formannskapet vil bidra til ferdigstilling av planen i 2006 og man vil sette i gang prosjekter og seminarer for å nå målene i handlingsplanen. Aktuelle temaer for oppfølging er et nærmere nordisk samarbeid om bedre merking av mat og WHO's globale strategi for kosthold, fysisk aktivitet og helse. Formannskapet vil ta initiativ til et nordisk samarbeid knyttet til konferansen som WHO's Europa-region planlegger avholdt i 2006 om denne saken.

Genene hos det enkelte individ påvirker omsetningen av mat i kroppen. Nordisk kompetanse og kunnskap på dette området skal kartlegges ved et forskerseminar som søkes avholdt sent høsten 2005. Formannskapet vil følge opp seminaret med etablering av nettverk og igangsetting av forsknings- og utredningsoppgaver første halvår 2006 og ved å forberede en drøfting i ministerrådet i 2006.

Det globale trusselbilde for dyresykdommer er økende. Dette gjelder også for sykdommer som kan overføres fra dyr til mennesker (zoonoser). Ministerrådet vedtok på møtet i Århus i 2005 en resolusjon om å styrke det veterinære beredskapsarbeidet i Norden, blant annet ved utvikling av en felles nordisk beredskapsplan. Samarbeidet skal sikre en god dyrehelse og være et eksempel på regionalt samarbeid som kan utvides til Nordens nærområder.

Nordisk mat er satt på dagsorden. Dette innebærer en større og tverrgående satsing på nordisk mat og matkultur. Satsingen vil berøre flere ministerråd og føre til utvikling av nordisk politikk og strategier på området.

Programmet skal bidra til å synliggjøre og videreutvikle nordisk mat og matkultur som en internasjonal merkevare

basert på det mangfoldige utvalg av nordiske råvarer og matvarer og en meget variert matkultur. Arbeidet skal videre bidra til et kosthold som fremmer befolkningens sunnhet og livskvalitet.

Formannskapet vil sette i gang et nordisk forprosjekt om nordisk mat: «Hvor står vi – Hvor går vi». Prosjektet skal vise nordisk mat og matkultur som utviklingskraft og legge fram mål og strategier for en nordisk satsing med sikte på økt sysselsetting, verdiskaping og livskvalitet. Behov innen bl.a. reiseliv og opplevelser skal tillegges vekt. På grunnlag av forprosjektet vil formannskapet arbeide for å sette i gang et 3-årig program om nordisk mat i samarbeid med flere andre ministerråd. Programmet vil blant annet omfatte en kartleggingsfase, særskilte utviklingsprosjekter for å fremme nordisk mat og matkultur, konferanser, nettverks- og informasjonsaktiviteter.

Forskning

Formannskapet vil ta initiativ til å kartlegge forskningsmiljøer på ulike områder for å bidra til opprettelse av nettverk for spissforskningssentra under ministerrådet for fiskeri, jord- og skogbruk og næringsmidler. Forskningsnettverkene knyttes til NordForsks modell for forskning. Opprettelse av et forskningsnettverk om *Campylobacter* prioriteres. Det konstateres at det er vanskelig å finansiere nordiske prosjekter innenfor Nordisk kontaktorgan for jordbruksforskning. Norge vil arbeide for å få etablert en tilsvarende modell for jordbruks- og matforskningen som brukes i SamNordisk Skogforskning.

Genressurser

Formannskapet vil ta initiativ til en gjennomgang av organiseringen av det nordiske genressursarbeidet med sikte på vedtak på ministermøtet i 2006. I dette arbeidet vil effektivisering og bedre samordning av virksomheten bli vurdert. Videre vil en ta opp oppgavefordeling og samordning mellom arbeid på nordisk og nasjonalt nivå.

- Formannskapet vil arbeide for at det i samarbeid med FAO arrangeres en internasjonal konferanse i 2006 om økosystembasert forvaltning av levende marine ressurser.
- Formannskapet vil foreslå en større satsing på å synliggjøre og videreutvikle nordisk mat og matkultur som en nordisk merkevare basert på det mangfoldige utvalg av nordiske råvarer og matvarer og en meget variert matkultur.
- Formannskapet vil følge opp arbeidet med landsbyggdutvikling, bondens nye roller og kulturlandskap og arbeide for gode rammebetingelser i de nordiske landene for en positiv utvikling for jobbskapning, kulturelle aktiviteter og etableringsstøtte.

Den norske regjering har vedtatt å opprette et globalt frølager på Svalbard. Den internasjonale traktaten for plante-genetiske ressurser for mat og landbruk, som trådte i kraft i juni 2004, forplikter partene til å sikre bevaring og bærekraftig bruk av plante-genetiske ressurser for mat og landbruk. Svalbard blir ansett som svært godt egnet som internasjonalt frølager, og forslaget om bruk av Svalbard har fått tilslutning i FAO. Formannskapet vil involvere Nordisk Genbank i det kommende utredningsarbeidet. Det vil bli vurdert å samordne arbeidet med et globalt og nordisk frølager på Svalbard.

I internasjonal sammenheng vil det bli tatt initiativ til å utvikle det nordiske samarbeidet for oppfølging av genressursspørsmål under konvensjonen om biologisk mangfold i FAO og EU. Målet er å legge til rette for at nordisk kompetanse og kunnskap blir et felles grunnlag for å utarbeide nordiske plattformer på aktuelle områder innen dyrehelse, dyrevelferd, mattrygghet og matkvalitet.

Arbeidsmarked og arbeidsmiljø

Arbeidsmarked og arbeidsmiljøfeltet står sentralt i den videre utviklingen av de nordiske velferdssamfunnene. Landene står overfor felles utfordringer. Vi skal møte den demografiske utviklingen, vi skal motvirke tendenser til utstøtning fra arbeidslivet og vi skal møte de muligheter og problemer globaliseringen reiser.

Det norske formannskapet vil fortsette det mangeårige aktive samarbeidet mellom de nordiske arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljømyndigheter. Vi vil fortsatt ha fokus på et

inkluderende arbeidsliv og de nordiske lands innsats for å sikre høy sysselsetting og lav arbeidsledighet. Et mer inkluderende arbeidsliv er et viktig mål og en viktig forutsetning både for å sikre tilstrekkelig arbeidskraft i årene som kommer og for å gi arbeidsmuligheter til de som kan og vil arbeide.

De nordiske land har i flere år delt sine erfaringer når det gjelder politikk og tiltak for å få ned sykefraværet og motvirke utstøtningen fra arbeidslivet. Norge vil fortsette samarbeidet omkring disse problemstillingene. Fokus både på tiltak og måte å organisere den offentlige innsatsen på, kan være nyttig. Problemstillingene favner ikke bare arbeidsmiljø- og arbeidsmarkedsfeltet, men står også sentralt i trygde- og velferdspolitikken generelt. Det norske formannskapet vil søke å fokusere noen enkeltaktiviteter mot seniorpolitikk og ikke-diskriminering av seniorer i arbeidslivet.

Det norske formannskapet vil også fortsette samarbeidet som er påbegynt med å følge hvilke effekter det utvidede europeiske arbeidsmarkedet har på sysselsetting, ledighet, arbeidsvilkår og lønn i de nordiske land. Slik erfaringsutveksling er nyttig når landene som har overgangsordninger, skal vurdere disse fra mai 2006. Fokus har så langt vært på utvidelsen av EU/EØS-området og særlig på forholdet til de tre baltiske land og Polen. Vi ser det nå som nyttig å utvide perspektivet noe ved å se på hvor utsatt de nordiske arbeidsmarkedene og den nordiske standarden for helse, miljø og sikkerhet er for prosessene knyttet til globalisering.

- Formannskapet vil fortsette samarbeidet med å følge hvilke effekter det utvidede europeiske arbeidsmarkedet har på sysselsetting, ledighet, arbeidsvilkår og lønn i de nordiske land.
- Formannskapet ønsker dessuten å utvide perspektivet noe ved å se på hvor utsatt de nordiske arbeidsmarkedene og den nordiske standarden for helse, miljø og sikkerhet er for prosessene knyttet til globalisering.
- Formannskapet vil prioritere det praktiske samarbeidet om tolking og implementering av EU/EØS-regelverk i nasjonalt regelverk for å unngå å skape unødige forskjeller – og dermed grensehindringer – mellom de nordiske landene.

Sammen med partene i arbeidslivet vil det norske formannskapet stimulere til samarbeid på helse, miljø og sikkerhetsområdet, særlig knyttet til petroleumsvirksomheten i Barentsregionen.

Det norske formannskapet vil også prioritere det praktiske samarbeidet om tolking og implementering av EU/EØS-regelverk i nasjonalt regelverk for slik å unngå å skape unødige forskjeller – og dermed grensehindringer – mellom de nordiske landene.

Miljø

Arktis i endring

I følge Miljøhandlingsprogrammet for 2005–2008 skal det utarbeides en strategi for nordisk miljøinnsats i Arktis som fokuserer og prioriterer den nordiske miljøinnsatsen når det gjelder miljøgifter og klima. Arbeidet er en videreføring av Nordisk handlingsplan for natur- og kulturmiljøbeskyttelse i Arktis.

De arktiske områdene opplever noen av de raskeste og mest alvorlige klimaendringene på jorden. Det arktiske miljøet og mange av de befolkningsgruppene som lever der er svært sårbare for de endringene som nå skjer, og som forventes å forsterkes kraftig i framtiden. Klimaendringene vil også ha store konsekvenser for biodiversiteten og de miljømessige rammene for naturressursutnyttelse. Arktis mottar dessuten langtransporterte miljøgifter med luft- og havstrømmene fra sørligere breddegrader, og klimaendringer kan forsterke transport og nedfall av miljøgifter. Organiske miljøgifter og tungmetaller

hoper seg opp i de arktiske næringskjedene og utgjør en særlig risiko for dyr høyt oppe i næringskjedene, for eksempel isbjørn og polarmåke. Nivåene av miljøgifter utgjør også en helserisiko for befolkningen i de arktiske områdene, der særlig barn er utsatt for varige utviklingskader på grunn av eksponering overfor miljøgifter både på fosterstadiet og under oppveksten. I tillegg skaper ressursutnyttelse og økt turisme utfordringer i forhold til opprettholdelse og beskyttelse av natur- og kulturmiljøet.

Endringene i Arktis har betydning både for biodiversitet, kultur, ressursutnyttelse, samfunn og økonomi. Sammenhengen mellom kultur og natur i Arktis gjør at endringene kan bli særlig dramatisk for en befolkning som har et leve sett som er basert på fangst og fiske. Et Arktis i endring skaper behov for felles nordisk innsats for en helhetlig miljøpolitikk der natur og kultur er sett i sammenheng og økosystembasert forvaltning er i fokus. Den nordiske innsatsen skal støtte opp under og supplere arbeidet i Arktisk Råd og Barentssamarbeidet, og kan også være et oppspill til Det internasjonale polaråret (IPY) 2007–2008.

Norge vil i sin formannskapsperiode legge vekt på følgende tiltak:

- Vedtak og aktiv oppfølging av nordisk strategi for arbeidet med klima og miljøgifter i Arktis gjennom iverksettelse av nordiske prosjekter og felles nordiske internasjonale initiativer.
- Lansere forvaltningsplan for Barentshavet som nordisk modell for videre internasjonal iverksettelse av økosystembasert forvaltning.

- Tverrsektorielt samarbeid for å belyse endringene i de miljømessige rammene for utnyttelsen av naturressursene i nord.
- En felles nordisk innsats for kartlegging av samfunnsmessige konsekvenser av klimaendringer.
- Vurdering av felles nordiske tiltak for både tilpasning til klimaendringer og forebygging av skader på infrastruktur og annet av samfunnsmessig betydning.

Lokaldemokrati og medvirkning i miljø- og bærekraftsarbeidet

En av de overordnede målsettingene i det nordiske Miljøhandlingsprogrammet for 2005–2008, er at de nordiske landene skal arbeide for å beskytte, bevare, gjenopprette og anvende de unike natur- og kulturmiljøene vi har i Norden. Sentraliseringsprosessene i samfunnet fører til befolkningsnedgang og lite aktivitet i noen områder, mens andre strøk preges av et stort press på arealene. Det er en kompleks utfordring både å ta vare på verdifulle natur- og kulturmiljøer, og å få til en bærekraftig bruk til beste for befolkningen.

Disse utfordringene stiller krav om gode virkemidler som klarer å utnytte erfaringene og kompetansen blant politikere, i forvaltningen, næringsliv, sivilt samfunn og lokalsamfunn. Norden har tradisjon for å trekke befolkningen med i samfunnsplanleggingen. I et Europa i forandring er det viktig at Norden bidrar med gode modeller og prinsipper for å ivareta både miljø- og utviklingshensyn. For å sikre aksept for en offensiv miljøpolitikk, vil befolkningsmedvirkning i beslutningsprosessene være en viktig strategi for miljøvernarbeidet framover.

Den store utredningen om tilstanden i verdens økosystemer (FNs Tusenårsevaluering) synliggjør økosystemenes reelle verdi for samfunn og økonomi, kultur, velferd, liv og helse. En felles nordisk forståelse av hvordan man nærmer seg utviklingsoppgaver på naturens premisser nasjonalt og internasjonalt vil være en viktig oppfølging av utredningen. Utredningen slår blant annet fast at tiltak for

å ta vare på naturressursene vil ha større sjanse til å lykkes hvis lokalsamfunn får eierskap eller råderett til naturressursene og kan få ta del i verdiskapningen og beslutningene knyttet til forvaltningen av dem.

Det norske formannskapet vil derfor rette fokus på arbeidsformer som kan bidra til en bedre oppnåelse av miljømålene gjennom bruk av lokaldemokratiet og lokal medvirkning. Følgende konkrete tiltak planlegges på dette området:

- Det skal arrangeres en Lokal Agenda 21-konferanse i Norge høsten 2006. Som et ledd i forberedelsene til konferansen skal det foretas en kartlegging av gode nordiske eksempler på bred folkelig medvirkning i miljø- og bærekraftsarbeidet. Videre legges det opp til å gjennomføre en nordisk undersøkelse av endringer i befolkningens holdninger til et bærekraftig forbruk. Ungdom vil være en sentral målgruppe for kartleggingen. Dette vil danne grunnlag for videreutvikling av demokratiske virkemidler i miljøvernarbeidet.
- Det utlyses en nordisk konkurranse hvor lokalsamfunnene inviteres til å presentere hvordan de vil nå det felles nordiske målet om å stanse tapet av biologisk mangfold innen 2010. Lokalsamfunnene har en viktig rolle i å nå dette målet. Både arealdisponering, håndtering av naturressurslovene og NGOenes aktiviteter er viktige i måloppnåelsen. Folkelig bevissthet om temaet er også helt nødvendig.
- I oppfølgingen av Tusenårsevalueringen vil man arbeide for aktiv oppfølging av utredningens konklusjoner i andre internasjonale fora, for integrasjon av konklusjonene i andre sektorer og i de utviklingspolitiske prioriteringene. Det norske formannskapet har tatt ansvar for å gjennomføre en workshop om oppfølging på dette området. Denne vil fokusere på erfaringer med lokal naturforvaltning og den vitale rollen som lokalsamfunn

spiller for bærekraftig forvaltning av naturressursene og fattigdomsbekjempelse.

- Det skal etableres en plattform for de nordiske lands arbeid med friluftsliv og psykisk helsevern gjennom bl.a. å samle inn nordiske erfaringer. Friluftslivet og natur- og kulturmiljøet kan brukes aktivt i det psykiske helsevernet. Gode resultater på dette området er avhengig av lokal bevissthet og lokale krefter og initiativ.
- Det skal arbeides for bevisstgjøring om betydningen av «hverdagslandskapet» som et ledd i oppfølgingen av den europeiske landskapskonvensjonen. For å bidra til implementeringen av landskap i kommunal og regional planlegging, fokuseres det på betydningen av landskap for helse og trivsel og på landskap som ressurs for reiseliv og annen næringsutvikling.

- I nettverksarbeidet i 2006 skal det fokuseres på verdiskapingspotensialet i kulturmiljøene, bl.a. ved læring av gode eksempler. Kulturmiljøene inngår som viktige ressurser og sentrale forutsetninger for den moderne samfunnsutviklingen. I det nordiske samarbeidet om kompetanseutvikling og erfaringsutveksling på kulturminneområdet vil verdiskapingspotensialet inngå som et viktig element.

Miljømerking

Det er et mål at produksjon og forbruk skal skje i tråd med naturens tåleevne, og på en måte som er etisk forsvarlig. Miljømerket Svanen skal videreutvikles som verktøy i arbeidet for en bærekraftig utvikling i Norden. Formannskapet vil gå inn for en evaluering av ordningen, som blant annet bør fokusere på å oppnå en lik forvaltningspraksis i landene, og reflektere utviklingen internasjonalt med hensyn til andre merkeordninger og miljøinformasjonssystemer.

Miljøsamarbeid

- Formannskapet vil ta opp spørsmålet om bred folkelig medvirkning i miljø- og bærekraftsarbeidet, blant annet gjennom en kartlegging av gode nordiske eksempler på slik medvirkning i forberedelsen til en Lokal Agenda 21-konferanse som arrangeres i Norge høsten 2006.
- Formannskapet ønsker å utlyse en nordisk konkurranse hvor lokalsamfunnene inviteres til å presentere hvordan de vil nå det felles nordiske målet om å stanse tapet av biologisk mangfold innen 2010.
- Formannskapet har tatt ansvar for å gjennomføre en workshop om oppfølging av FNs Tuse-nårsevaluering og vil fokusere på erfaringer med lokal naturforvaltning og rollen som lokalsamfunn spiller for bærekraftig forvaltning av naturressursene og fattigdomsbekjempelse.

(Tiltak i nordområdene oppsummert i kap. 2.)

Annet samarbeid

I tillegg til det formaliserte nordiske samarbeidet i Nordisk Ministerråd, er det en lang tradisjon med såkalt uformelt nordisk samarbeid om blant annet utenrikspolitikk, forsvarspolitikk og utviklingspolitikk. Statsministrenes nordiske samråd regnes også under det uformelle samarbeidet. Blant fagministrene, møtes blant annet kommunalministrene til uformelle ministermøter. Norge vil legge stor vekt på å ivareta formannskapet også i det uformelle samarbeidet på en best mulig måte. På grunn av de foreslåtte endringene i ministerrådsstrukturen, vil det være særlig viktig for formannskapet å vurdere behovet for uformelle ministermøter eller ministerkonferanser på områder hvor egne (formelle) ministerråd avvikles fra januar 2006.

Samarbeid om transportspørsmål

Forslaget om en omstrukturering av Nordisk Ministerråd vil innebære at det egne ministerrådet for transport avvikles fra januar 2006. Fra norsk og nordisk side ses det som viktig å fortsette et nært nordisk samarbeid på dette området, selv om det vil foregå utenfor det formaliserte nordiske samarbeidet.

Mange forhold tilsier at det samarbeides tett på transport-, tele- og postområdet i Norden. Man kan spesielt fremheve de gode resultatene som er oppnådd innen trafiksikkerhet og miljøpolitikk. Norden er et foregangsland på verdensbasis når det gjelder trafiksikkerhet, og det er påkrevd med et kontinuerlig fokus på dette viktige området for at Norden skal beholde en slik posisjon også i fremtiden.

Det norske formannskapet vil ta initiativ til å invitere de nordiske transportministrene til et møte i 2006.

IT-samarbeid

De nordiske land står i en særstilling internasjonalt når det gjelder bruk og utbredelse av IT. Dette gir muligheter og utfordringer, ikke minst i forhold til hvordan vi kan sikre og utnytte denne posisjonen i den videre utviklingen. Vi har gode forutsetninger for å utvikle fellesløsninger, sikre kompetanseutvikling og videreutvikle Norden som internasjonalt testmarked for nye IT-løsninger. Endringene i ministerrådsstrukturen vil innebære at ministerrådet for IT avvikles som selvstendig ministerråd. Det norske formannskapet vil arbeide aktivt med å finne egnede samarbeidsformer for å videreutvikle og videreføre et nordisk IT-samarbeid.

Samepolitisk samarbeid

I 2000 ble det etablert et fast samarbeid mellom ministrene ansvarlig for samiske saker og sametingspresidentene i Finland, Sverige og Norge for regelmessig orientering, drøfting og behandling av samiske spørsmål av felles interesse. Målsettingen med samarbeidet er å styrke og utvikle det samiske folkets språk, kultur, næringer og samfunnsliv. Samarbeidet har uformell, men nær, tilknytning til Nordisk Ministerråd.

Norge vil prioritere følgende samiske saker i formannskapsperioden:

- Arbeide videre med sikte på en nordisk samekonvensjon.
- Arbeide for lettere samordning av grenseoverskridende tiltak og fellesprosjekter som berører samene spesielt.
- Bidra til økt kontakt og dialog med russiske myndigheter og samer om urfolkssaker av felles interesse.
- Bidra til å sikre urfolk i nordområdene reell deltakelse i beslutningsprosesser som fremmer vern og utvikling av urfolkenes historie, kultur, næringer og samfunn.
- Samordne og samfinansiere prosjekter. Dette har både en faglig og økonomisk gevinst. Eksempel på samordning og samfinansiering er læremiddelutvikling, i tillegg til studietilbud innenfor høyere utdanning.

